

SOSYAL MEDYANIN ORTA ÖĞRENİM ÖĞRENCİLERİNİN SÖZ DAĞARCIĞINA ETKİLERİ

Nuray CAHAN

Haziran 2018

DENİZLİ

**SOSYAL MEDYANIN ORTA ÖĞRENİM ÖĞRENCİLERİNİN
SÖZ DAĞARCIĞINA ETKİLERİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

Yüksek lisans Tezi

**Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Yüksek Lisans Programı**

Nuray CAHAN

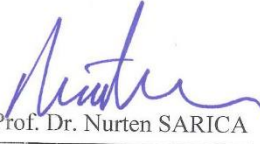
Danışman: Prof. Dr. Nurten SARICA

DENİZLİ

2018

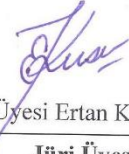
YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Anabilim Dalı, öğrencisi Nuray Cahan tarafından Prof. Dr. Nurten SARICA yönetiminde hazırlanan “SOSYAL MEDYANIN ORTA ÖĞRENİM ÖĞRENCİLERİNİN SÖZ DAĞARCIĞINA ETKİLERİ” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 05/07/2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nurten SARICA

Jüri Başkanı

Dr. Öğ. Üyesi Funda UZDU YILDIZ
Jüri Üyesi

Dr. Öğ. Üyesi Ertan KUŞÇU
Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 26.09.2018 tarih ve 41.08... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

Nuray CAHAN

ÖNSÖZ

Dil gelişimi hayat boyu devam eden bir süreçtir. Dil sözlü iletişimin en önemli unsuru olarak bilinmekte ve pek çok faktörden etkilenmektedir. Küreselleşen dünyada farklı dillerin ve kültürlerin buluşma noktası haline gelen sosyal medya son yıllarda dili etkileyen ve dilin kullanımına yön veren en önemli faktörlerden biri haline gelmiştir. Özellikle gençler arasında yaygın olarak kullanılan sosyal medya araçlarında kullanılan dil farklı dillerin karışımı haline gelmektedir ve bu durumun dile etkisinin incelenmesi dilbilim açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada sosyal medyanın ortaöğrenim öğrencilerinin söz dağarcığına etkisi incelenmektedir.

Tez çalışmamın tüm aşamalarında sabırla tüm sorularıma cevap veren, değerli görüşleri ile bana yol gösteren tez danışmanım **Prof. Dr. Nurten SARICA'ya**, çalışmamdaki anket uygulamalarına katılan ortaöğrenim öğrencilerine ve çalışmalarım süresince desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

Nuray CAHAN

ÖZET

SOSYAL MEDYANIN ORTA ÖĞRENİM ÖĞRENCİLERİNİN SÖZ DAĞARCIĞINA ETKİLERİ

Nuray CAHAN

Yüksek lisans Tezi

Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Yüksek Lisans Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Nurten SARICA

Nisan 2018

Yaşam boyu öğrendiğimiz sözcüklerin tamamı söz dağarcığını meydana getirmektedir. Söz dağarcığı gelişimi seslerden anlamlı sözcükler oluşturma süreci olması nedeniyle dil ediniminin temelidir. Bir insan doğduğu andan itibaren algıları aracılığı ile sunulan her türden dil ve iletişim öğelerini anlamaya, hafızasına depolamaya, işlemeye ve üretmeye başlamaktadır. Seslerden sonra en önemli dil ögesi sözcüklerdir. Söz dağarcığı bir dildeki anlamlı seslerin tamamı, bütünü olduğu için yazı ve konuşma dilinde iletişimi sağlamada kilit rol üstlenmektedir. Sözcük kullanımı bireylerin sahip olduğu söz dağarcığını etkin bir iletişim aracı olarak kullanmasıdır ve çeşitli faktörlerden olumlu ya da olumsuz yönden etkilenmektedir. Günümüzde sözcük kullanımını etkileyen en önemli faktörlerden biri sosyal medyanın kişiler arası iletişimde etkin olarak kullanılmasıdır. Sosyal medyada çeşitli dillerden sözcükler karşımıza çıkmakta, dilimize geçmekte ve yaygınlaşmaktadır. Bu sözcüklerin kullanımına ilişkin gençlerin tutumu, farkındalığı ve sosyal medyanın söz dağarcığına etkilerinin araştırılmasının iletişimsel dilbilimi yaklaşımlarına katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu çalışmada amaç sosyal medyanın ortaöğrenim çağındaki gençlerin söz dağarcığına etkilerini araştırmak ve gençlerin sözcük seçimindeki duyarlılıkları hakkında fikir edinmektir. Bu amaçla Uşak ili Banaz ilçesindeki 3 farklı türden eğitim kurumunda öğrenim gören 11. Ve 12. sınıf öğrencilerine bir anket uygulanmıştır. EXCEL programı ile veriler analiz edilmiştir ve genel tarama modeli ile değerlendirilmiştir. Araştırmada hem tekil hem de ilişkisel tarama yöntemleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Söz Dağarcığı, Dil Gelişimi, İnternet

ABSTRACT

**THE EFFECTS OF SOCIAL MEDIA ON HIGH SCHOOL
STUDENTS' VOCABULARY**

Nuray CAHAN
Master Thesis
Linguistics And Cultural Researches Department
Linguistics And Cultural Master Programme
Supervisor: Prof. Nurten SARICA

All of the words we learned through our life bring about the vocabulary. Vocabulary development is the basis of language acquisition because it is the process of making meaningful words from voices. From the moment a person is born, he begins to understand, memorize, process and produce all kinds of language and communication objects presented through perceptions. After voices, the most important language is “the words”. All of the meaningful voices in the vocabulary are integral, so they play a key role in communicating in writing and speaking. Vocabulary use is the use of vocabulary by individuals as an effective means of communication, and is influenced positively or negatively by various factors. One of the most important factors affecting word usage today is the effective use of social media in interpersonal communication. In social media, words from various languages are emerging, becoming slice and spreading. Exploring young people's attitudes, awareness and their influence on the vocabulary of social media on the use of these words is expected to contribute to communicative linguistic approaches.

The purpose of this study is to investigate the effects of social media on the vocabulary of young people in the age of secondary school and to get an idea about the sensitivity of young people to word choice. For this purpose, a questionnaire was applied to 11th and 12th grade students studying in 3 different kinds of educational institutions in Banaz district of Uşak. Data were analyzed by EXCEL program and evaluated by general screening model. Both single and relational screening methods were used in the research.

Key words: social media, vocabulary, language development, internet

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
SİMGE ve KISALTMALAR DİZİNİ	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SÖZ DAĞARCIĞI KAVRAMI VE ÖNEMİ

1.1. Söz dağarcığı nedir?.....	4
1.1.1. Söz dağarcığı gelişiminin özellikleri.....	6
1.2. Sözcük gelişimini etkileyen faktörler.....	8
1.2.1. Sağlık.....	8
1.2.2. Zeka.....	9
1.2.3. Cinsiyet.....	10
1.2.4. Çevre.....	11
1.2.5. Aile.....	12
1.2.6. Destekleyici ortamlar.....	13
1.2.6.1. Kitaplar.....	13
1.2.6.2. Televizyon.....	14
1.2.6.3. İnternet.....	15
1.3. Söz Dağarcığının Yaşlara Göre Değişimi ve İncelenmesi.....	17
1.3.1. Konuşma Öncesi Dönem	18
1.3.2. Konuşma Dönemi	19
1.4. Söz Dağarcığı Gelişiminde Diller Arasılık	20

İKİNCİ BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRENME SÜRECİ

2.1. Yabancı Dil Nedir?.....	22
2.2. Yabancı Dil Öğrenme Sürecine Kuramsal Bir Bakış.....	23

2.3. Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlkeler.....	24
2.4. Yabancı Dil Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler.....	25
2.4.1. İçsel Faktörler	25
2.4.1. Dışsal Faktörler	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA

3.1. Sosyal Medya ve önemi.....	29
3.2. Sosyal Medyanın tarihi ve gelişimi	30
3.3. Sosyal Medyanın kullanım yaygınlığı	31
3.4. Sosyal Medya ve gençlik	36
3.5. Sosyal paylaşım sitelerine genel bir bakış.....	38
3.5.1. Youtube.....	38
3.5.2. Facebook & F.Messenger.....	40
3.5.3. Whatsapp	41
3.6. Sosyal Medya ve Dil ilişkisi.....	42

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL MEDYANIN SÖZCÜK KULLANIMI ETKİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

4.1. Yöntem.....	45
4.1.1. Araştırma modeli	46
4.1.2. Araştırma grubu/Örneklem.....	46
4.1.3. Verilerin toplanması/Veri araçları.....	47
4.1.4. Verilerin analizi.....	47

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE SONUÇ

5.1. BULGULAR VE YORUMLAR	48
5.2. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
KAYNAKLAR	61
ÖZ GEÇMİŞ.....	64

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo1. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı.....	47
Tablo 2. Sosyal Medya Hesabınız var mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	48
Tablo 3. En sık kullandığınız sosyal medya aracı hangisidir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	48
Tablo 4. Sosyal medyayı en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	49
Tablo 5. Gün içerisinde kaç saatinizi sosyal medya ortam ve araçlarına ayırıyorsunuz? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	49
Tablo 6. Sosyal medyanın sözcük tercihlerimize etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	50
Tablo 7. “Sosyal medyada gördüğüm değişik sözcükler (örn: fenomen) ilgimi çekiyor çünkü .....” Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	50
Tablo 8. Sosyal medyada görerek kullandığım (ör:part-time) sözcüklerin çoğunun tam anlamını ..... Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	51
Tablo 9. “Paylaşımlarda ve mesajlaşmalarda sözcükleri ve cümleleri kısaltmak .....” Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	52
Tablo 10. Sizce sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşması yabancı dilinizi geliştirir mi? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	52
Tablo 11. Sizce sosyal medyada yaygınlaşan yabancı kökenli sözcükler eklerle Türkçe'ye katılabilir mi? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	53
Tablo 12. Sizce sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşması Türkçe dilini yozlaştırır mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	54
Tablo 13. Öğrencilerin sözcük tercihini değerlendirmek için sunulan 26 adet sözcük çifti ve verilerin dağılımı.....	54
Tablo 14. Okul türlerine göre sözcük çiftlerine verilen cevapların dağılımı.....	56

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Dilin Kazanılması	18
Şekil 2. TÜİK Temel Göstergeler (2008-2017)	31
Şekil 3. Güncel Türkiye sosyal medya verileri	31
Şekil 4. Güncel Türkiye sosyal medyada geçirilen süre	32
Şekil 5. Türkiye’de en çok kullanılan sosyal medya platformları	32
Şekil 6. Dünya geneli aktif Facebook kullanıcısı istatistiklerinde Türkiye’nin yeri....	33
Şekil 7. Güncel Dünya sosyal medya verileri.....	33
Şekil 8. Sosyal medya küresel büyüme verileri (2017-2018).....	34
Şekil 9. Küresel yıllık dijital büyüme verileri (2017-2018)	34
Şekil 10. Küresel yaş grupları dağılımı	34
Şekil 11. Küresel sosyal platformların aktif kullanıcı dağılımı	35

SİMGİ ve KISALTMALAR DİZİNİ

Vb	Ve benzeri
Vd	Ve diğerleri
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
Ark.	Arkadaşları
TDK	Türk Dil Kurumu
N	Araştırmaya Katılan Örneklem Sayısı
P	Analize Uygun Bulunan Örneklem Sayısı
T	Örnekleme Hatası
Bkz.	Bakınız
Ör.	Örnek

GİRİŞ

Gelişim her yönüyle bir bütündür. Dil gelişimi, bireyin yaşam boyu sürdürdüğü zihinsel gelişime paralel olarak değişir ve gelişir. Bireyin doğuştan getirdiği mekanizmalar sayesinde önce alıcı dili gelişir ve zamanı gelince de üretici dili gelişerek konuşma denilen düşünceleri aktarma faaliyeti başlar. Dil yalnızca sözlü iletişim değildir. İletişimi sağlayan her türlü araç, gereç ve mekanizma dili meydana getirir. Bilindiği üzere her ulusun kendine ait bulunduğu coğrafya ve etnik kökenlerine bağlı bir dili vardır. Dil bir topluma ait en önemli değerlerin başında gelmektedir. Ayrıca dil kültürü oluşturan en önemli etmenlerden biridir. Bir dilin en son konuşanı da yok olmadıkça o toplum varlığını sürdürecektir. Atalarımızdan bize miras kalan dilimiz tıpkı yaşayan bir insan gibi değişir, gelişir, zenginleşir, yozlaşabilir ve ölebilir, dolayısıyla insanı ve kültürü anlamak dili tanımaktan geçer. Dilbilimi dili tüm yönleriyle araştırır, dili inceleyerek toplumun profilini çıkartır, dilin özelliklerini ve yapısını irdeler, varsayımlardan yola çıkarak genellemelere ve kurallara ulaşır ve dili anlamaya, anlamlandırmaya çalışır. Dilin zenginliği kültürün zenginliğinin ve derinliğinin göstergesi kabul edilir.

Dilin yalınlığı ve orijinalinin korunması binlerce yıllık bir serüvende oldukça meşakkatlidir ve kültürlerarası geçişe pek izin vermez. Zira kültürlerarası kaynaşmanın dilden soyutlanması imkansızdır. Özellikle göçebe topluluklarda değişen yaşam koşulları, coğrafi şartlar ve kültürel etkileşimler dillerde alışverişi açık hale getirmiştir. Diller arası geçiş kültürler arası etkileşimin bir sonucudur. Örneğin İslamiyet sonrası Türkçeye pek çok Arapça ve Farsça sözcük girmiştir. Dile girip çıkan sözcüklerin, ifadelerin ya da kuralların dile çeşitlilik ve ahenk kattığını ve dili zenginleştirdiğini ya da tam tersine dili yozlaştırdığını düşünenler muhakkak vardır. Anadilde karşılığı varken yabancı sözcüklerin ısrarla kullanılması dilde yozlaşmaya bir örnek sayılabilirken, anadilde karşılığı bulunmayan sözcüklerin dile kazandırılması dilin zenginleşmesi olarak düşünülebilir. Zira günümüzde teknolojik ve bilimsel pek çok kavramın Türkçede ya da bir başka dilde karşılığı bulunmamakta, teknolojinin ve bilimin üreticisi kim ise tüm dünyada onun uydurduğu terimler kullanılmaktadır. Bilim ve teknoloji evrensel olduğu için dünyanın bir ucunda üretilen bilimsel ve ya teknolojik bir kavram hemen hayatımıza girmekte, internet sayesinde hızla yayılmakta ve hayatımızın her alanına girdiği gibi dilimize de girmektedir. Anadilde karşılığı

uydurulup topluma benimsetilene kadar orijinali kullanılmaya devam etmekte ya da yerleşip dile mal olmaktadır.

Günümüzde dünyayı küçük bir köy haline getiren teknoloji, yenileşme ve internet sayesinde dili etkileyen faktörler de değişime uğramıştır. Küreselleşmenin bir getirisi olarak dünya ülkeleri sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel nedenlerle etkileşim halindedir. Herkesin anlaşılabileceği tek bir dil olmadığı için yabancı dil bilmek insanlara her alanda avantaj sağlayabilir. Eğitim alanında da yabancı dil bilmek çok önemlidir. Akademik çalışmalar çok dilli yayınlanmakta, pek çok üniversite kadrolarına geçişte yabancı dil şartı aranmaktadır. Bu noktada yabancı dil bilmek oldukça önemli hale gelmiştir ve bir dili en iyi şekilde öğrenmek kültürü tanımaktan geçer. Bu bakımdan yabancı dil öğretimi, öğrenim gerçekleştiği çevrenin koşullarınca belirlenir. Ancak yabancı dili ve kültürü öğrenmek kişinin kendi diline ve kültürüne yabancılaşmasını gerektirmez. Modernleşmeyi yanlış yorumlayan kişilerce yabancı dil öğrenmek kendi dilinde yozlaşmayı beraberinde getirmemelidir. Özellikle gençlerin örnek aldığı tanınmış kişilerin iletişim araçlarıyla ve sosyal medya aracılığıyla kullandıkları üsluba ve söz dağarcığına dikkat etmeleri şarttır. Zira gençler internete düşkünlükleri nedeniyle sosyal medyada karşılaştıkları çoğu şeyi hızlı bir şekilde benimsemekte ve kullanılmaktadırlar. Farklı bir sözcük, ifade ya da kavram çok çabuk yayılarak günlük konuşmalarda ve yazılı iletişimde kullanılmaya başlanmaktadır.

Sosyal medya ve sosyal paylaşım siteleri son yılların en hızlı gelişen kişiler ve gruplar arası ilişkiler aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamiloğlu ve Yurttaş'ın tespitine göre, sosyal medya, ilk bakışta bireyler ya da gruplar hatta küçük gruplar arasında gerçekleşen günlük diyaloglar gibi görünse de, aksine paylaşılan bilgi ve içerikle sosyal medya ortamları günden güne artan kişi sayısı ile hızlı bir yayılım gerçekleştirmiştir (Kamiloğlu ve Yurttaş,2014:21). Sosyalleşmenin sanal boyutu olan sosyal paylaşım sitesi arkadaşlıkları ve bu ortamlarda resim, video, yazıların kişisel sayfada paylaşılması kişilerde beğenilme, tanınma, ilgi çekme arzusunu tatmin etmesi sebebiyle oldukça rağbet görmektedir. Sosyal medyanın sanal bir topluluk haline gelmesiyle kendine ait bir kültürü, kendine özgü bir dili de oluşmaya başlamıştır. Sözcüklerle anlatılamayan duyguları gösteren “emojiler” diye adlandırılan simgeler, kısaltmalar ve yeni kavramlar sosyal medyayla birlikte hayatımıza girmiştir.

Bu alışmada Toplumsal Dilbilim disiplin alanı çerçevesinde gençlerin sosyal medya alışkanlıkları ve sosyal medyada dili kullanma tercihlerini araştıran bir anketten derlenen veriler analiz edilerek farklı türdeki eēitim kurumlarında okuyan gençler karşılaştırılacaktır. Araştırmanın hedefi; sosyal medyanın söz daēarcıēına etkilerini anlamak, sosyal medyanın dil gelişimine yön verip vermediēini incelemek ve yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesinde dilbilimcilere fikir vermektir. Araştırma verileri yerli ve yabancı yazılı kaynakların taranmasıyla elde edilecektir. Verilerin Excel programı, frekans, yüzde ve aritmetik ortalama kullanılacaktır. Araştırma verilerinin toplanması iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlar:

1. Kuramsal bilgilerin yerli ve yabancı yazılı kaynakların taranmasıyla elde edilmesi ve sunulması.
2. Uygulama aşamasında veri toplama aracı olarak, yerli ve yabancı kaynaklar taranarak, yayınlar incelenerek, uzman görüşleri de alınarak sosyal medyanın sözcük kullanımına etkisi öleēi geliştirilecek ve araştırmada uygulanacaktır. Uygulama orta öğretim 11. Ve 12. sınıf öğrencilerine yapılacak ve sonuçlar istatistik yöntemlerine göre irdelenerek deēerlendirilecektir.

Birinci bölümde teorik yaklaşımla sözcük ve önemi, sözcük gelişiminin yaşlara göre deēiřimi, incelenmesi ve sözcük gelişimini etkileyen faktörlere deēinilmiřtir. Bu faktörlerden saēlık, zeka, cinsiyet, evre, aile ve destekleyici ortamlar ele alınmıştır.

İkinci bölümde yabancı dil öğrenmenin temel ilkelerine ve yabancı dil öğrenme sürecini etkileyen faktörlere göz atılacaktır. Yabancı dil öğrenme sürecini anlamak araştırmanın sonuç bölümünde yapılacak yorumlar için önem taşımaktadır.

Üçüncü bölümde sosyal medya ve önemi, sosyal medyanın tarihi ve gelişimi, kullanım yaygınlıēı, sosyal medya ve gençlik, sosyal medya sitelerine genel bir bakış, sosyal medya ve dil ilişkisi anlatılmıştır.

Dördüncü ve beşinci bölümde ise sosyal medyanın ortaöērenim öğrencilerinin söz daēarcıēına etkileri anket uygulanarak derlenmiş, veriler Excel programıyla analiz edilmiş, frekans, yüzde ve aritmetik ortalama tabloları oluşturulmuş, elde edilen sonuçlar tartışılmış, öneriler sunulmuş ve gelecekte yapılabilecek çalışmalardan bahsedilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÖZ DAĞARCIĞI KAVRAMI

1. SÖZ DAĞARCIĞI NEDİR?

Söz dağarcığı, bir dilde kullanılan veya bir kimsenin bildiği, kullandığı sözlerin bütünü, söz varlığı, vokabüler, kelime hazinesi olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük, 2005). Bir insan doğduğu andan itibaren algıları aracılığı ile sunulan her türden dil ve iletişim öğelerini anlamaya, hafızasına depolamaya, işlemeye ve üretmeye başlamaktadır. Seslerden sonra en önemli dil ögesi sözcüklerdir. Türkçe Sözlükte sözcük, “anlamı olan ses veya ses birliği, kelime” olarak tanımlanır (Türkçe Sözlük, 2005). Söz dağarcığı ise bir dildeki anlamlı seslerin tamamı, bütünü olduğu için yazı ve konuşma dilinde iletişimi sağlamada kilit rol üstlenmektedir. Düşüncelerimizi aktarmanın en yaygın aracı olan sözcükler doğduğumuz andan itibaren gelişmeye başlar, okuma yazmayı öğrenmeyle hızlanır ve her insanın entelektüel gelişimiyle doğru orantılı olarak söz dağarcığı da artar. Halit Karatay’a (2007:141) göre, sözlü ve yazılı iletişimde özellikle anlama ve anlatma temel dil becerilerinden olan okuma ve yazmayı, hatta dinleme ve konuşma alt dil becerilerini de etkileyen faktörler arasında kelime hazinesinin önemli bir yeri vardır.

Söz dağarcığı zihnin bilgi yapısıyla paralel olarak gelişmektedir. Bilgi düzeyi arttıkça söz dağarcığına yeni kavramlar katılmaktadır. Kelime bilgisi; derinlik (kelimelerin çeşitli anlamlarını bilmek), genişlik (çeşitli konularda kelimeler bilmek), ağırlık (bir konuda oldukça çok kelime bilmek) olmak üzere üç boyutta tanımlanmaktadır (Özbay ve Melanlıoğlu,2008:32). Yeni bir bilgi edinilirken yeni kavramlarla karşılaşıldığından, zihin edindiği yeni kavramlarla söz dağarcığını ve düşünce dünyasını geliştirmektedir. Sağlıklı ve başarılı bir iletişim, sahip olunan söz dağarcığının etkin kullanılmasıyla mümkün hale gelmektedir. Doğru sözcükleri yerinde kullanarak ifade edilen bir düşüncenin kişiyi daha anlaşılır hale getireceği tartışılmaz bir gerçektir. Burada aklımıza Mevlana Celaleddin-i Rumî’nin “Sen ne söylersen söyle, söylediğin, karşıdakinin anladığı kadardır.” özdeyişi gelmektedir ve diyebiliriz ki anlaşılma iletişimin olmazsa olmazıdır.

Zihinde üretilen düşüncelerin muhataba aktarılması için sözlere dönüştürülmesi gerekir, söz dağarcığı bu noktada devreye girecektir. Düşünceler sözlere dönüşürken konuşmacı anlatmak istediği içeriğe uygun sözcükler seçmelidir. Yanlış sözcük seçimi yanlış anlaşılmalara ve sonuç olarak da muhatap tarafından anlaşılammaya neden olabilmektedir. Sıradan bir günlük konuşmada ifadeler ve sözcükler değiştirilerek yanlış anlaşılma anında giderilebilirken, politik ve ideolojik tartışmalarda bu mümkün olmayabilir. Zira sözcük seçiminde yapılan hatalar tartışma esnasında tansiyonun yükselmesine, amacını aşan söylemlere ve iletişim sürecinin başarısız sonuçlanmasına neden olabilmektedir. Bu noktada diyebiliriz ki etkili iletişimin önceliği söz dağarcığının zenginliği ve etkin kullanımıdır.

Dil öğretimi açısından bakıldığında söz dağarcığının geliştirilmesi öncül kazanımdır. Dilbilgisi kurallarının kazanılmasından önce sözcük yeterliğinin belli bir seviyeye ulaşması gereklidir. Hem anadilde hem de yabancı dilde iletişim kurabilmenin temeli basit kelimelerin öğrenilmesi ve anlaşılmasıdır. Birey henüz okumayı öğrenmeden önce bile söz dağarcığını çevresindeki kişilerden duyarak oluşturmaya başlamaktadır. Yapıcı'nın ifadesiyle, çocuk anadilini öğrenirken dilin birimlerini, dilin gramerini ve dille iletişimin gereklerini doğaçlama olarak öğrenmektedir (Yapıcı,2005:86). Çevresel uyaranların yoğunluğu derecesinde dil gelişimi desteklenmektedir.

Söz dağarcığının zenginliği okuma alışkanlığının bir getirisiidir. Okuma yazma yetisinin edinilmesiyle birlikte ise söz dağarcığı daha hızlı gelişmektedir zira bu süreç bireyin okula başladığı dönem olduğu için kitaplar dünyasına adım atılır ve okuma alışkanlığı edinilir. Şiir, hikaye, deneme, roman, tiyatro gibi okumada eser çeşitliliği, hem zihin dünyasını hem de söz dağarcığını zenginleştirir. Düşünce dünyası zenginleşen kişiler yeni fikirler üretecek donanımı kazanır ve özgün bir dünya görüşü geliştirir. Entelektüel birikime sahip insanlar düşüncelerini gerek yazılı gerek sözlü yayınlarla aktararak toplumu bilinçlendirme çalışmaları yapmaktan geri durmazlar. Akademik sözcük çalışmaları, dile giren yabancı sözcüklere Türkçe karşılık kazandırmak gibi gayretler bu entelektüel birikimden ortaya çıkmaktadır. Bu kavramların söz dağarcığına kazandırılması dilin yalınlığı, korunması, hayat boyu sözlü ve yazılı iletişimin etkili sürdürülmesi için büyük önem taşımaktadır.

1.1. SÖZ DAĞARCIĞI GELİŞİMİNİN ÖZELLİKLERİ

Bireyin sosyal bir yaşama gözlerini açmasıyla iletişim ihtiyacı başlamış olur. Katıldığı yeni dünyaya uyum sürecinde öncelikle çevresinde olup bitenleri anlamlandırmaya ihtiyacı vardır. Zamanla fiziksel ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik amaçlı davranışlar geliştirmeye başlayacaktır, örneğin acıktığında çıkaracağı seslerle bakıcısı olan kişiye işaretler verecektir. Pekiştirilen seslerin anlamlı olduğunu anlayacak ve bu sesleri geliştirerek zamanla konuşmayı öğrenmeye başlayacak, basit kelimelerle iletişim ihtiyacını karşılayacaktır. Söz dağarcığı gelişimi zihin ve beden gelişimiyle paralel olarak ilerlemektedir. İşitsel ve görsel yollarla kazanılan söz dağarcığının sözlü olarak ifade edilebilmesi için fiziksel olgunluğa ulaşılması gerekir. Yazma için ise el göz koordinasyonunun belli bir olgunluğa ulaşması gerekmektedir. Okuma ve yazma öğrenimi yeni iletişim ihtiyaçlarını da beraberinde getirmektedir. Birey okudukça zihin dünyası zenginleşmekte, yetişkinliğe geçiş dönemi itibarıyla özgün fikirler edinmeye başlamakta, kişisel düşüncelerini aktarma ve çevresini etkileme ihtiyacına yönelik söylemler geliştirmeye ve yeni sözcükler öğrenmeye yönelmektedir. Bu sürecin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

✓ Söz dağarcığı gelişimi büyük ölçüde irticalen gerçekleşmektedir. Yapıcı'ya göre de çocuk anadilini öğrenirken dilin birimlerini, dilin gramerini ve dille iletişimin gereklerini doğaçlama olarak öğrenmektedir.” (Yapıcı,2005:86).

✓ Söz dağarcığı öğrenmede tekrarın önemli bir rolü vardır. Birey yeni öğrendiği kelimeleri yeni ve özgün cümlelerde tekrar kullanarak zihinde ve dilde yerleşmesini sağlamaktadır.

✓ Bireyin söz dağarcığı yaşadığı çevre, kültürü, aile yapısı, sosyal statüsü ve aldığı eğitime bağlı olarak gelişmektedir.

✓ Söz dağarcığının geliştirilmesi sadece bireyin kendisine bağlı değildir. Söz dağarcığının zenginleştirilmesi bireyin anlamını bilmediği kelimelerin anlamını bilir duruma gelmesi ve bunun kullanması -değişik- etkinlikleri gerektirir (Acat, 2008:15).

✓ Eğitim öğretimin sürdürüldüğü ortamda öğretmenlerin dilin söz varlığını öğrencilere aktarabilmesi gerekmektedir. Bu söz varlığı; atasözü, deyim, birleşik sözcükler, kalıp sözler, terimler, ikilemelerden oluşmaktadır.

✓ Söz dağarcığını geliştiren en önemli etkinlikler okuma ve dinleme etkinlikleridir. İlgiyle okunan ve dinlenen eserlerde karşılaşılan yeni sözcükler daha çok akılda kalmaktadır.

✓ Bir kişinin, konuşmalarında ve yazılarında anlamını bilerek kullandığı kelimelerin toplamına “aktif kelime serveti”; kişinin okuduğu ve işittiği zaman anlamını çıkarabildiği; ama kendi cümlelerinde kullanamadığı kelimelerin toplamına ise “pasif kelime serveti” denmektedir (Karakuş, 2000:128-129).

✓ Dil, çocuğun iletişim kurmanın yanında hayatında birçok işlevi yerine getirmesini de sağlamaktadır. Bilişsel süreçlerde bellek ve sınıflandırma yeteneğinin gelişmesine, özellikle çocuğun karşılaştığı zor ve yeni bir problem karşısında davranışlarını değerlendirmesinde yardımcı olur (Bukatko ve Daehler, 1992).

✓ Okulöncesi eğitim kurumlarında öğretmen çeşitli hikâye anlatma teknikleri kullanarak, çocuklara masallar ve hikâyeler anlatır. Çocuk anlatılan masal ya da hikayede geçen sözcükler ve zihninde kurguladığı hikaye örüntüsü sayesinde yeni kavramlarla tanışır.

✓ Söz dağarcığı gelişiminde yaşantının önemi oldukça büyüktür. Bireyin iletişime ve etkileşime girdiği sosyal ortam çeşitliliği dilde tecrübe kazanması açısından zengin bir kaynak sağlamaktadır.

Söz dağarcığı gelişimi özelliklerinden de anlaşılacağı üzere kendiliğinden gerçekleşen bir süreç değildir. İnsan nasıl sosyal bir varlıksa dil ve sözcük de yaşayan organizmalardır. Dolayısıyla sözcük gelişimini incelerken bireyden ve yaşadığı sosyal çevreden ayrı düşünmek mümkün değildir. Bireysel ve çevresel faktörler irdelenerek sözcük gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi edinmek mümkündür.

1.2. SÖZ DAĞARCIĞI GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1.2.1. SAĞLIK

Sağlıklı bireylerin gelişimi daha hızlı, daha istenen düzeyde olmaktadır. Fiziksel, zihinsel ve duygusal yönden gelişimi doğuştan gelen ya da sonradan oluşan birtakım etkenler nedeniyle sekteye uğramamış olan çocukların dil ve sözcük gelişimi de olumsuz etkilenmektedir. Sağlık problemleri nedeniyle uzun süre hastanede yatan ve tecrit edilen çocuklar akranlarıyla ve yetişkinlerle yeterince iletişime giremediği için üretken dil performansları düşmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının dil gelişimini destekleyici davranışlar sergilemeleri oldukça önemlidir.

Doğuştan getirilen zihinsel problemler, otizm, ve kalıtsal sendromlar dil gelişimini olumsuz yönde etkileyen durumlardır. Eğitim ve aile ilgisi ile dil gelişimi desteklenmelidir. İşitsel problemler de dil gelişimini engelleyen en önemli faktörlerden biridir. İşitme kaybı yaşayan çocuk kelime dağarcığı gelişmediği için konuşamaz. İşitme kaybının dil gelişimi için kritik dönem olan yaşamın ilk yıllarında tedavi edilmesi oldukça önemlidir çünkü bu dönemde edinilmeyen söz dağarcığının ilerleyen yıllarda telafi edilmesi oldukça zor, neredeyse imkansızdır. Nörolojik rahatsızlıklar ve beynin konuşma ile ilgili bölümünün sonradan hasar görmesi de konuşma bozukluklarına neden olan bir başka nedendir. Örneğin afazi herhangi bir nedenle oluşmuş kafa travmaları sonucu ortaya çıkan konuşma bozukluğudur. Konuşma terapisiyle afazinin olumsuz etkileri ortadan kaldırılmaya ve konuşma en iyi hale getirilmeye çalışılır.

Fiziksel nedenli hastalıkların yanı sıra psikolojik problemler de dil gelişimini neredeyse kalıcı olarak sekteye uğratmaktadır. Korkutulan, şiddet gören ya da travmalar atlatan çocuklarda konuşma bozuklukları meydana gelebilmektedir. Gecikmiş konuşma, akıcılık sorunları ve kekemelik psikolojik kaynaklı dil gelişim sorunlarıdır. Psikolojik kaynaklı konuşma bozukluklarının tedavisi oldukça zordur. İlaç tedavisi çok etkili olmamakla birlikte daha çok dil ve konuşma terapisi uygulamaları etkili tedavilerin başında gelir. Sağlıklı bireylerin dil gelişimi sürekli ve yeterli olmaktadır. Kısacası söz dağarcığının gelişmesinde sağlığın önemi oldukça büyüktür.

1.2.2. ZEKA

Sözcük gelişimi dil gelişiminin önemli bir uzantısı olduğundan algılarımızla edindiğimiz sözcüklerin bellekte işlenip depolanması ve istendiğinde geri getirilmesi, kullanılması gelişmiş bir zeka ile mümkündür. Dil gelişimi bir bakıma zeka ve zihin gelişimidir. Çünkü algı, bellek, imgelem ve usamlama gibi zihin yetenekleri gereği gibi gelişebilir, çalışabilir hale gelmeden dil de gelişemez (Binbaşıoğlu, 1990a).

Zeka ve dil gelişimi doğru orantılı olduğundan dilsel kapasiteyi ölçerek zeka seviyesi hakkında bilgi edinilebilir. Çoklu zeka kuramcısı Howard Gardner zeka türlerini ayırırken Sözel-dilbilimsel zekayı, zekanın bir türü olarak karşımıza çıkarmaktadır. Sözel dilbilimsel zekaya sahip bireylerin Dili hem sözlü hem de yazılı olarak kullanmakta etkin olduklarını ifade etmektedir (Gardner, 2000). Her bireyin zeka seviyesi aynı olmadığı için sahip olduğu söz dağarcığı birikimi de aynı olmamaktadır. Geliştirilmeyen zeka kapasitesinin söz dağarcığına olumlu yönde herhangi bir etkisi olmamakla birlikte söz dağarcığını zenginleştirmeyen kişilerin okuduğu bir eseri anlama ve algılamada zorluklar yaşaması kaçınılmaz hale gelebilmektedir.

Zihinsel süreçler düşünce ve dil arasındaki köprü görevini üstlenmektedir. Zihnimizden geçirdiğimiz her şeyi dilimize dökmeyiz. Düşünme, akıl süzgecinden geçirme, değerlendirme ve sözcük seçimi işlemlerinin hepsi zihnimizde gerçekleşir. Zeka kalıtımla belirlenmesine karşın çevresel etkenlerden olumlu ya da olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Zeka kapasitesinin geliştirilebilir olması kişisel gelişimle doğrudan ilgilidir. Entelektüel gelişimine önem vermeyen, akademik olarak kendini yetiştirmeyen bazı insanlar mantık süzgecinden geçirmeksizin doğrudan zihninden geçeni konuştuğunda uygunsuz ve yersiz konuşmalar ortaya çıkabilmektedir. Zeka gelişimi sağlıklı olan bireylerinse gelişmiş bir kavrama yeteneği, hızlı algılama, bilgiyi hızlı işleme, kuvvetli hafıza ve gelişmiş dil yeteneğine sahip oldukları bilinmektedir. Zihinsel problemler de dil ve konuşma bozukluklarının nedenleri arasındadır. Nörolojik rahatsızlıklardan kaynaklanan dil bozukluklarının tıbbi ve ya destekleyici yöntemlerle tedavi edilmesi gerekmektedir. Zihinsel rahatsızlıkların tedavi edilememesi halinde kalıcı konuşma bozuklukları meydana gelmekte, kişilerarası iletişim olumsuz etkilenmektedir.

1.2.3. CİNSİYET

Gelişimin ilk yıllarında kızların dil gelişiminin erkeklerden hızlı olduğu söylenmektedir. Cinsiyet kromozomlar tarafından DNA'mıza kodlanmıştır ve vücut bulmadan önce cinsiyetimiz belli olur. Gelişimin tüm alanlarında bireysel farklılıklar olduğu için cinsiyetin de bu farklılıkların bir kaynağı olması beklenmektedir. Bu nedenle cinsiyet farkının dil gelişimine etkisi birçok dilbilimci tarafından araştırılmıştır. Bu çalışma için yapılan kaynak taraması bize dil gelişiminde cinsiyet farklılıkları üzerine yapılan çalışmalarda kesin olarak uzlaşılan ve genel geçer kabul edilebilecek bir sonuca ulaşamadığını göstermiştir. Zira insan sosyal bir varlık olarak sürekli bir değişim ve gelişim halindedir. Bu nedenle entelektüel olarak kendini geliştiren, okuyan, yazan ve yorumlayan bireyler söz dağarcığı ve dil gelişiminde cinsiyet farkının ciddi manada bir öneminin olmadığını göstermektedir. Yine de dil ve söz dağarcığı gelişimi dönemlere göre incelendiğinde bir takım farklılıklar göze çarpmaktadır.

Dil gelişimi ve söz dağarcığı gelişimini dönemlere göre incelediğimizde 0-18 aylar arasında kız ve erkek bebeklerde benzer gelişim süreçleri babıldama ve gııldama şeklinde sürmektedir ve iki harfli ve iki heceli kelimelerle sona ermektedir. 2-4 yaş dil gelişiminde kritik bir dönemdir ve kız çocukları için birtakım avantajları vardır. Micheal Lewis'in çalışmasında, kız bebeklerin seslendirme konusunda erkeklerden daha iyi olduğu görülmüştür (Akt. Bjorklund, 2000:304). Alıcı dil süreci benzer olmasına karşın üretici dil döneminde kız çocuklarının daha üretken olması kızların erkeklerden daha yetenekli olduğunun düşünülmesine yol açabilmektedir. Öte yandan, son yıllarda yapılan araştırmalarda çocuklarda ilerleyen yaşlarda cinsiyete göre dil gelişimi açısından önemli bir fark olmadığını ifade etmektedir (Erdoğan,2005:8). Yaşamın ilk yıllarında dil gelişimindeki farklılıklar kızların avantajlı olduğunu göstermesine rağmen ilerleyen yaşlarda çevrenin de etkisiyle farkların ortadan kalktığı söylenmektedir. Yetiştirilme tarzı, yaşadığı çevre, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, entelektüel donanımı ve eğitim seviyesi gibi etmenler dil gelişimini cinsiyet özelliklerinden daha çok etkileyebilmektedir. Bireyin kendini geliştirmesi ve okuma alışkanlıkları söz dağarcığını daha fazla etkilemektedir. Bireyin gelişiminde cinsiyet, yani kalıtım tek başına sözcük gelişimine etki eden bir faktör değildir.

1.2.4. ÇEVRE

Çevre dil gelişimine yön veren bir etkidir. Zeka seviyesi aynı olan bireylerin iletişim becerilerinin ve söz dağarcığının eşit olmaması çevresel etkenlerden kaynaklanır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için gelişimi çevreden ayrı düşünülemez. Vygotsky çocuğun sosyal çevresinin bilişsel gelişmesinde önemli bir rolü olduğunu belirtmiş, sosyal çevrenin zenginliğinin bilişsel gelişime olumlu katkıda bulunacağını ifade etmiştir (Kol, 2011:6). Zeka kapasitesi ne kadar gelişmiş olursa olsun bireyin dış uyarıcılardan yalıtılmış bir ortamda yetişmesi kelime dağarcığının gelişmesine ket vururken, yeni kelimelerle karşılaşmasına engel olmaktadır. Yalnızca çevresel etmenlerden değil biyolojik faktörlerden kaynaklanan dezavantajlı durumların aşılmasında da çevrenin önemi büyüktür. Örneğin işitme engelli bireylerin duyan çocukları ebeveynleri konuşmadığı için konuşmama eğilimi göstermelerini engellemek için erken yıllarda çocuğun diğer konuşan aile bireyleriyle ve sosyal çevreyle yeterince etkileşime girmesi gerekir. Çevresel uyaranların zihin gelişimine olumlu etkileri dil ve sözcük gelişimini desteklemekte, söz dağarcığındaki çeşitlilik artmakta, dildeki gelişme ise düşünce dünyasını zenginleştirmektedir.

Çevresel uyarıcıların en etkili olduğu kritik dönemler, dil gelişiminin en hızlı olduğu, alıcı ve üretici dilin şekillendiği süreçlerdir. Anadil için kritik dönemler alıcı dil için 0-2 yaşlar arası; üretici dil içinse 2-4 yaşlar arasındadır. Yabancı dil ise anadil ediniminden sonra ne kadar erken başlarsa o kadar hızlı gerçekleşir. İster anadil öğrenilsin ister yabancı dil öğrenilsin, çevresel faktörler dilin edinilmesini desteklemektedir. Yurtdışında uzun yıllar yaşamasına rağmen evinden dışarı pek çıkmadığı için yabancı dili öğrenemeyen dramatik örnekler bize çevrenin dil öğreniminde ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Her dilin kültürüyle biçimlendirilmiş bir dil zenginliği ve o dili konuşanların kişisel bir kelime hazinesi bulunmaktadır. Atasözleri, deyimler, özdeyişler, halk ağızları, ikilemeler gibi söz varlığımız yaşantılardan ve kültürel etkileşimlerden ortaya çıkmıştır. Sosyal çevre, etkileşim, dilsel uyarıcılar ve kültürel dil girdisi söz dağarcığının zenginleşmesini ve gelişmesini sağlayan yapı taşlarıdır. Dilin düzgün ve temiz bir şekilde kullanılması ise aile görgüsü ve eğitimle alakalıdır.

1.2.5. AİLE

Aile söz dağarcığının ilk kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailenin ait olduğu toplumsal, kültürel, sosyal ve ekonomik statü, sahip olduğu entelektüel birikim, değerler ve eğitim seviyesi yeni doğan bireyin sahip olmaya başladığı söz dağarcığı zenginliğini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir. Jersild'e (1979) göre; alt sosyoekonomik düzey ve üst sosyoekonomik düzeyde aynı zeka düzeyine sahip olan öğrenciler üzerinde yapılan 348 araştırmalarda cümle uzunluğu, soru sayısı ve sözcük dağarcığı bakımından üst düzeydekilerin lehinde bir sonuç ortaya çıkmıştır. Bireyin ailesinde eğitim seviyesi düşükse ve yetişkinler kendini geliştirmeye yönelik etkinliklerle meşgul olmuyorsa çocuğun kullandığı kelime sayısı sınırlı, yeni kelimelerin edinilmesi de yavaş olmaktadır.

Alt sosyoekonomik düzeyden gelen çocukların dil gelişimi açısından bir takım dezavantajları olduğu bilinmektedir. Bu dezavantajlar; anne babanın eğitim seviyesinin ve maddi imkanlarının yetersizliği, ailede sözcük dağarcığının kısıtlı oluşu ve bozukluğu, çocuğun dil gelişimi açısından zengin uyaranların olmayışı ve çocuklarla sözlü iletişimin yetersiz olmasıdır. Üst sosyoekonomik düzeyden gelen çocuklar ise şanslı durumdadır. Anne-babanın ilgisi, kardeşlerle oynanan oyunlar ve dili iyi kullanarak model alınan aile büyükleriyle kurulan iletişim çocuğun sözcük dağarcığına hatırı sayılır katkılar sağlamaktadır. Anne baba çocuk için rol model olduğundan kitap okuyan, eğitsel faaliyetlere katılan, yazan çizen ebeveynler kendileri ne ile meşgul oluyorsa çocuğu da onunla meşgul olmayı öğrenecektir.

Çocuk ailenin aynası olarak okula başlamaktadır. Ebeveynin çocuğuna karşı kullandığı sözcük seçimi, üslup ve dil, çocuğun da sosyal hayatta kullandığı dili etkileyecektir. Anne babanın çocukla iletişimi, kardeşlerin birbirleriyle ilişkileri etkili ve sağlıklı olmalıdır. Bebeklik döneminden itibaren anne babanın dilsel uyaranları çocuğuna sağlaması gerekmektedir. Çocuğun kendini güvende hissetmesi ve desteklenmesi, konuşurken sözünün kesilmeden sabırla dinlenmesi onu cesaretlendirir ve kelime hazinesini zenginleştirir. Aileler çocuğunu dil gelişimi kritik döneminde özgüven eksikliği yaşamasına neden olabilecek ortamlardan uzak tutması gerekmektedir. Dil gelişiminin kritik döneminde korkutulan, şiddet gören ve psikolojik sarsıntı yaşayan çocuklarda geç konuşma, kekemelik ve bozuk konuşma gibi konuşma bozuklukları meydana gelebilmektedir.

1.2.6. DESTEKLEYİCİ ORTAMLAR

1.2.6.1.KİTAPLAR

Kitaplar farklı dünyalara açılan kapılardır. Okumayı bilse de bilmese de çocuk kitaplara ilgi duyar, gerek görselleri gerekse içerikleri bakımından kitaplar birey için keşfedilecek dünyalardır. Okuma yazmayı öğrenmesinin ardından bol bol kitap okuyan çocuğun kelime hazinesi gelişecektir. Masallar, hikaye kitapları, çizgi romanlar ve şiirler hem barındırdıkları kültürel imgeler hem de kelime dağarcığı sayesinde çocukların entelektüel donanım kazanmalarını sağlar. Gönen (1988)'in anaokuluna giden çocukların dil gelişimine resimli kitaplarla yapılan eğitimin etkisini incelediği araştırmasında, kitaplarla destek eğitim alan çocukların dil düzeylerindeki gelişmenin, destek eğitimi almayanlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Gelişen teknoloji, hızlı iletişim, televizyon ve internet kitapların hayatımızdaki yerini daraltmaktadır. Bilgi ve haberleşme teknolojisinin sağladığı rahatlık bireyleri kütüphanelere giderek araştırma yapmak yerine bilgisayar başında oturmaya yöneltmektedir. Pek çok yazılı yayının internete yüklenmiş olması başucu kaynak kitaplarının yerini e-booklara yani sanal kitaplara bırakmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler hayatı kolaylaştırması nedeniyle oldukça tercih edilmektedir. Teknolojiye uyum sağlama çağının göçmenleri olan 80 ve 90 kuşağı kitap okuma alışkanlığının son temsilcilerindendir. Bir kitabı eline alarak okumanın ne anlama geldiğini küçük yaşlarda kitap okuma alışkanlığı edinen kişiler daha iyi bilir. Kitap okuma alışkanlığı küçük yaşlarda edinilmesi gereken bir beceridir. Bu nedenle ailelerin çocuklarına örnek olması için evde kitap okuma aktiviteleri düzenlemeleri gerekmektedir. Eğitim kurumlarında öğretmenlerin öğrencileri için kitap okumayı teşvik edici etkinlikler ve projeler üretmeleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından desteklenmelidir. Ulusal basında yaygınlaştırılan kitap okuma, kitap hediye etme ve paylaşma kampanyaları çocukların ilgisini çekici nitelikte olmalıdır. Konuşma dili yazı dili kadar düzgün ve kurallı olmadığı için kitap okuyarak dili ve sözcükleri düzgün ve etkili kullanmayı öğrenebiliriz. Kitaplar sadece ana dildeki söz dağarcığını geliştirmekle kalmaz, yabancı bir dili öğrenirken de cümle yapısını, kelime hazinesini ve söz dizimini öğrenmeyi destekler.

1.2.6.2.TELEVİZYON

Televizyon 20. Yüzyılın en önemli ve en tehlikeli icatlarından biridir. İletişim ve haberleşme aracı olması nedeniyle çok önemli olmasının yanı sıra bağımlılık yarattığı için insan sağlığını tehdit eder hale gelebilmektedir. Haberleşme araçlarının çoğalmasıyla ve çeşitli türlerde yayın yapan kanalların çoğalmasıyla beraber televizyon günümüzde daha çok eğlence için izlenir hale gelmiştir.

Televizyonun dil gelişimine ve söz dağarcığına etkileri avantajları ve dezavantajlarıyla birlikte incelenmelidir. Görsel ve hareketli öğelerle zenginleştirilen programlar çocuğun pek çok duyusuna hitap eder, ilgisini ve dikkatini yoğunlaştırmasını sağlayarak çocuğa yeni şeyler öğretir. Bu tarz eğitici televizyon programlarının pedagoglarla işbirliği yapılarak, çocuğun gelişimine uygun ve çok dikkatli bir şekilde kurgulanması gereklidir. Okulöncesi çocukların, yaşlarına uygun eğitim programlarını izlemeleri çocukların dil gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Somut nesnelerin adı televizyonda kolayca verilebilir. Ancak çocuğun izleyeceği programların yetişkinler tarafından kontrol edilmelidir. Çocukların yetişkinler için hazırlanmış programları izlemelerine engel olunmalıdır.

Çocuğun televizyon karşısında saatlerce kalması psiko-sosyal gelişimi açısından zararlıdır. Televizyon iletişimin tek yönlü olduğu bir araç olması nedeniyle çocuğun pasif dinleyici ve izleyici olması söz konusudur. Bu nedenle televizyon karakterleri çocuğun alıcı dilini desteklese bile karşılıklı etkileşim olmadığı için üretici diline katkısı mümkün olamamaktadır. Saatlerce televizyon karşısında kalan bir çocuk robotlaşmakta, televizyonun rengârenk, hızla akan enerji dolu dünyasına dalarak ödev yapma, kitap okuma ve çocuk oyunları gibi zihinsel ve fiziksel etkinliklere ilgisini kaybetmektedir. Öte yandan televizyon izleme süresini azaltan bireyler çevreleriyle daha fazla etkileşime girmeye başlayacak, kişilerarası iletişime, zihinsel etkinliklere ve akademik çalışmalara ayrılan süre artacak ve kendini geliştirmeye imkan kazanacaktır. Steward ve Fredman (1987), sınırlı olarak televizyon izleyen çocukların okumaya daha fazla zaman ayırdıkları ve sonucunda da testlerde daha başarılı oldukları ve bu çocukların IQ testlerinde performanslarının daha iyi olduğu ifade etmişlerdir.

1.2.6.3. İNTERNET

İnternet ilk olarak 1962 yılında Lickleider tarafından hayal edilmiştir. Daha sonra Kleinrock tarafından teknik alt yapısının temeli atılmıştır. Bu alt yapı çalışmalarından sonra internetin tam anlamıyla oluşması 1969 yılında olmuştur (Gündoğdu, 2006: 8). Ülkemizde internet ve sosyal medya kullanımı oldukça yaygındır. 2017 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye'deki evlerin %80,7'si internet erişimine sahiptir. Her on hanenin 8'inin interneti vardır. Ortaya çıktığı andan itibaren hızla yaygınlaşan internette sesli, görüntülü ve yazılı içerikler dünyanın bir ucundan diğer ucuna ulaştırılabilmekte, bilgi paylaşımı ve haberleşme saniyeler sürmekte, internet kullanıcıları duygu ve düşüncelerini özgürce paylaşma imkânının sunulduğu sanal ortamlarda özgürce dolaşabilmektedir.

İnternetin sözcük ve dil gelişimine etkileri iki boyutuyla incelenmelidir. Öncelikle internet bilgi edinme ve kişisel gelişim açısından zengin kaynaklar sunan bir mecradır. İnternet üzerinde etkileşime giren kullanıcılar yazılı ve sözlü iletişimde dilsel öğeleri ve sözcükleri kullanarak anlamaktadır. Sosyal medya etkileşimi bireylerin yeni kavramlarla tanışmasına da imkan sağlamakta, beden dilinin etkili olmadığı yazılı iletişimde dilini etkili kullanma çabası bireylerin söz dağarcığını geliştirmesi için fırsatlar sunmaktadır. Gün geçtikçe kullanım alanı genişleyen internet aracılığıyla hayatımıza yeni ifadeler, anlatım kalıpları, semboller ve kullanım pratikleri girmektedir (Çakır ve Topçu, 2005:72). Örnek verecek olursak, emojiiler yani resim karakterleri duyguların ifade edilmesini sağlayan sembollerdir. Herhangi bir dile ait olmayan bu karakterler tüm dillerde aynı şekilde algılanmaktadır ve sosyal medyada oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Kısaltmalar ise her dilin kalıplaşmış söz öbekleri için kullanılmaktadır. İletişimde hız arttığı için kısaltmalara sıklıkla başvurulmaktadır. Bu kısaltmalar küreselleşerek özellikle genç sosyal medya kullanıcıları arasında yaygınlaşabilmektedir.

Küresel değişimin kaçınılmaz, teknolojik gelişmelerin hızlı olduğu günümüzde bu değişime ayak uydururken öz benliğimizi korumak oldukça zor hale gelmiş durumdadır. Bilgisayar ve internet sunduğu bu fırsatların yanı sıra birtakım tehditleri de vardır. İnternet her yaştan kullanıcılar için oldukça ilgi çekicidir. Bu nedenle özellikle hayat tecrübesi yetersiz çocuk ve ergenlerin siber saldırılara maruz kalıp kalmaması,

onların hayatlarında söz sahibi olan yetişkinlerin, yani ailelerinin, farkındalıklarıyla doğrudan bağlantılıdır. Aileler hızla gelişen teknoloji ve internet güvenliği hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir. Aileler internet ve bilişim kullanımında çocukları kadar yetkin olmadığı için onlara etkili bir şekilde rehberlik edemez, internetten kaynaklanabilecek tehlikelerin bilincinde olmazsa çocuklar siber saldırılara ve zorbalıklara karşı savunmasız hale gelebilir. Bu nedenle önce ailelerin bilinçlendirilmesi şarttır.

51 milyon sosyal medya kullanıcısının bulunduğu ülkemizde internetin dile etkisinin olmaması mümkün değildir. İnternet sözcük gelişimine katkılarının olmasının yanı sıra dilde ve söz dağarcığında yozlaşmalara da yol açmaktadır. Taşkın ve Üsküplü'ye göre sosyal, ekonomik, teknolojik ve kültürel alanda yaşanan gelişmelerin internet aracılığı ile hızla yayılması, dilimize yabancı dillerden yoğun bir sözcük ve terim akışına neden olmaktadır (Taşkın ve Üsküplü, 2004:2). Çoğunlukla kültürümüzde olmayan, Türkçede kavram olarak karşılığı bulunmayan, yenilikçi teknolojilerin doğurduğu bu sözcükler hızla yayılmakta ve ülkemizdeki insanlar tarafından da kullanılmaktadır. Özellikle dilde yozlaşma tehlikesi hakkında pek çok akademik çalışmalar yapılmaktadır. Temur ve Vuruş'a göre bilgisayar ve internet kullanımının giderek artması özünden kopmuş ve değişmiş kelimeler yığınının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Türkçe harf kullanmada özensizlik, bazı harfleri hiç yazmama, bazı kelimeleri değiştirme şeklinde olmaktadır. Bu çeşit bir yazı şekli yazı geleneğini olumsuz etkilemektedir (Temur ve Vuruş, 2009:235).

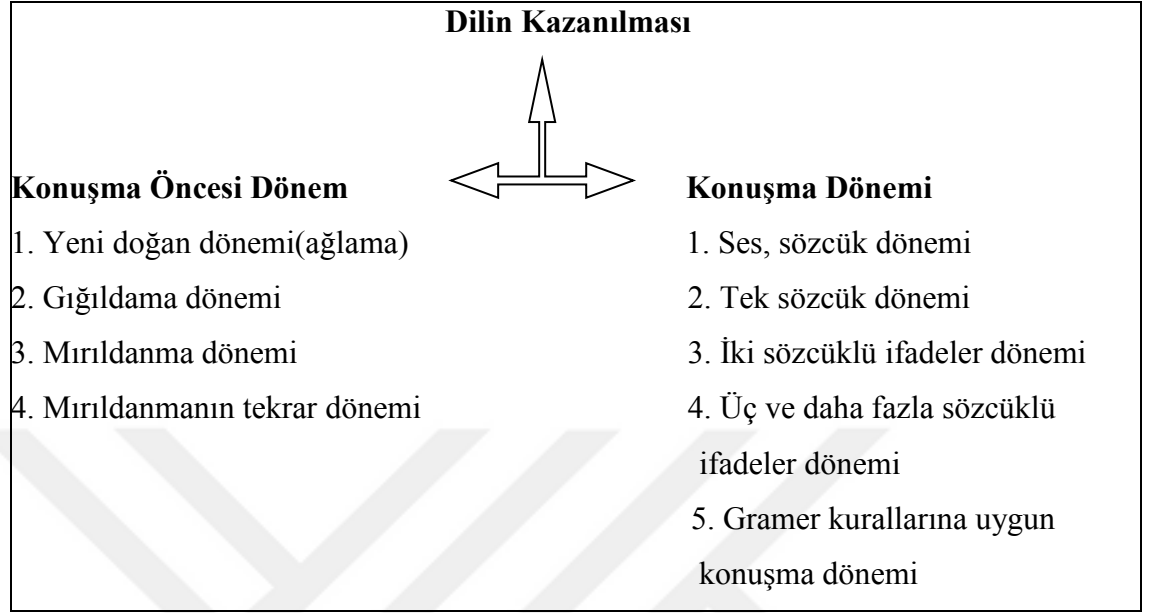
İnternet üzerinden sanal iletişimi zirveye taşıyan sosyal medya ağları özellikle gençler arasında farklı bir internet dili ortaya çıkarmıştır. Çoğunlukla kısaltmalardan ve simgelerden oluşan bu dilde yabancı sözcükler de önemli ölçüde yer almaktadır. Sosyal medyada internet dilini yoğun olarak kullanan kişilerin günlük hayatta da benzer bir dil kullanmaya başlaması sonucu dilde erozyonlar meydana gelmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle internetin bilinçli kullanılması hakkında kullanıcılar bilinçlendirilmelidir.

1.3. SÖZ DAĞARCIĞININ YAŞLARA GÖRE DEĞİŞİMİ VE İNCELENMESİ

Dil öğrenmek karmaşık bir süreçtir ve insanın dil öğrenmeye biyolojik olarak donanımlıdır. Ana dil edinimi doğuştan sahip olduğumuz dil öğrenme mekanizması sayesinde mükemmel bir düzende gelişir. Sırasıyla sesler sözcüklere sözcükler cümlelere ve cümleler özgün konuşmalara dönüşür. Söz dağarcığını kullanarak konuşma, insana özgü olmasıyla eşsizdir ve düşüncenin dile dökülmesi bir ekip işidir. Dil tek başına gelişemez. Dil öğrenme mekanizmasının tetiklenmesi için çevresel dil uyarıcılarına ihtiyaç vardır. Dil uyarıcıları bireye dış dünya tarafından sunulan sesler, sözcükler ve dilsel ögeler bütünüdür. Temel olarak bu çevresel uyaranları çocuğa sunmak ebeveynlerin görevidir. Bilimsel araştırmalar iletişimin doğumdan önce başladığını desteklemektedir. Yani doğumdan önceki iletişim tek yönlü olmak üzere annenin bebekle konuşmasından ibarettir. Dağabakan (2007:6), çocuğun daha annesinin karnındayken, onun sesini ve dilinin vurgularını fark edebildiğini, doğduktan sonra da aynı dili, aynı çevrede yaşarken kolaylıkla öğrenebildiğini ifade etmektedir. Doğumdan itibaren sosyal hayat ve dünyayla iletişim başlamaktadır. Çocukluk dönemine geçişle birlikte dil gelişimi zirveye çıkmakta, okul döneminde okuma yazma öğrenmeyle birlikte söz dağarcığı gelişimi hızlanmaktadır. Gençlik ve yetişkinlik döneminde dil gelişimi kişisel gelişime paralel olarak ilerler.

Chomsky (1981), her ifadeyi dilbilimsel sistemde derin ve yüzeysel olmak üzere iki yapıya ayırmaktadır. Derin yapı, kavramların anlamsal yönü ile yüzeysel yapı ise konuşulan sözcükler ile ilgilidir. Çocuklar dili öğrenirken önce düşünsel olarak seslerin anlamlarını kavrarlar, daha sonra onları yüzeysel yapıya dönüştürürler. Gelişimin içten dışa gerçekleşmesini de kanıtlar nitelikte olan bu süreçte dil gelişimi zihinden başlar, sözcükler anlamlandırılır, tepkiler daha çok beden diliyle verilirken zaman içinde sözcükler artiküle edilmeye başlanır. Dilbilimsel yeterlik (linguistic competence) her zaman dilbilimsel performanstan (linguistic performance) daha üstündür. Dilbilimsel yeterlik sahip olduğumuz dilbilgisi, cümle yapısı bilgisi, söz dağarcığı vb dilsel kapasitemizdir. Dilbilimsel performans ise günlük konuşmalarımızda etkin olarak kullandığımız sözcüklerdir.

Dilin kazanılması konuşma öncesi ve konuşma dönemi olmak üzere iki dönemde incelenir. Bu dönemler şöyle bir şemada gösterilebilir: (Aral, Baran vd. Çocuk Gelişimi 1, s.132.)

Şekil 1. Dilin Kazanılması

1.3.1. Konuşma öncesi dönem: Dil gelişimi yönünden yaşamın ilk bir yılı prelinguistik dönem, okul öncesi yıllar ise temel dil yeteneklerinin kazanıldığı dönemler olarak tanımlanır (Vithman ve ark. 1985, Bee 1992). Duyma yetisinin anne karnında geliştiğini düşünürsek bebek anne karnında dilin alıcısı olmaya başlamış durumdadır. Pedegoglar annenin henüz doğmamış bebeğiyle konuşmasının bebeğin algılarının gelişmesi için faydalı olduğunu söylerler. Doğumdan itibaren yüz yüze iletişim de başlamış olur. Bebek önce annesinin sözcüklerini algılamaya ve anlamaya başlar, zaman içinde olumlu ve olumsuz kavramları ayırt eder, bir takım sesler çıkartarak karşılık verir ve pekiştirilen sesleri tekrarlar. Dağabakan’a göre:

“Bebekler daha birkaç haftadan itibaren sesli uyarımları algılamaya ve onlara tepkide bulunmaya başlarlar. Birinci ayda bah ve pah, ga ve da gibi heceleri birbirinden ayırabilirler, seslere dikkatlerini vererek sesin geldiği yöne doğru başlarını çevirebilirler. Üçüncü aydan itibaren, annelerinin sesini başka bir hanımın sesinden ayırabilirler” (Dağabakan,2007:6).

Konuşma öncesi dönemde bulunan 4 alt dönem doğumdan itibaren ilk 12 aylık süreci kapsamaktadır. Bu dönemde bebek algılamanın yüksek üretimin henüz gelişmediği bir süreçtir. Pek çok sözcüğü anlamasına rağmen üretici dilin olgunlaşma ve gelişim tamamlanmadığı için seslerle, jest ve mimiklerle kendini ifade etmektedir. İlk sözcüklerin çıkartılmasıyla birlikte konuşma dönemine geçilmektedir.

1.3.2. Konuşma dönemi: Konuşma dönemi bebeğin çocukluk dönemine geçişiyle paralel olarak ortaya çıkar. Büyüme ve olgunlaşma gerçekleşmeden bebek sözcükleri anlamasına rağmen dile dökemez. 2 yaş civarında fiziksel yeterliliğin gerçekleşmesiyle sözcükler de dilden dökülmeye başlar. Sıklıkla kullanılan kelimeler tekrar edildiği düzeyde mükemmelleşirken, seslerin tamamı aynı hızla gelişmez. Çocuk “Para” ya “paya”, “olmaz” yerine “olmaş” diyebilir. Konuşma ve dil gelişiminde de bireysel farklılıklar vardır. Dil gelişimini etkileyen sağlık, çevre, aile, destekleyici ortamlar gibi faktörlerin yoğunluğu derecesinde ilerleme ya da gerileme kaydedilir. Cinsiyetin dil gelişimine ne derecede etki ettiği konusunda farklı görüşler vardır, nitekim farkın daha çok diğer faktörlere bağlı olduğu düşüncesi hakimdir. Söz dağarcığı gelişimiyle ilgili süreci Dağabakan şu sözlerle ifade eder:

“Konuşmayı öğrenmek uzun ve karmaşık bir olgudur. Çocuk 12–15 aylıkken ilk sözcüğü söyler. Kritik dönem olan 15 ay ve üstünde dil gelişimine ilişkin önemli ipuçları bulunabilir. 18 aylık bir bebek iki ve yakın kelime genişliğinde anlamlı cümleler kurabilir. Yaklaşık olarak 20–30 kapasiteli kelime hazinesine sahiptir.” (Dağabakan,2007:6).

Söz dağarcığı konuşma etkinliğine bağlı olarak gelişir. Çocuk dili çözüldüğü andan itibaren sürekli konuşmak ister. Dünyayı tanımaya çalışan çocuk sürekli sorular sorarak söz dağarcığına yeni kavramlar katmaya çalışır. Okuma yazmayı öğrenmeyle birlikte söz dağarcığı kazanımı en hızlı ve en üst noktaya ulaşır. Yeni kavramlar öğrendikçe düşünce dünyası gelişir ve anadilinde düşünmeyi öğrenir. Her dilin kendine özgü bir düşünce dünyası vardır ve kültürü oluşturan en önemli öğelerden biri de dil dünyası zenginliğidir. Dünyayı anlamlandırma çabası devam ettiği sürece dil gelişimi devam eder.

1.4. SÖZ DAĞARCIĞI GELİŞİMİNDE DİLLER ARASILIK

Söz dağarcığı gelişimini incelerken diller arası etkileşime değinilmesi araştırmanın gelişimi açısından önem arz etmektedir. Tarih boyunca toplumların dilleri arasında sözcük alışverişleri olmuştur. Yılmaz (2014) farklı toplumların bir arada yaşama zorunluluğunun, dil ilişkilerinin temelini oluşturduğunu, farklı dilleri konuşan insanların, göç, savaş, ticari faaliyetler gibi sebeplerle bir arada yaşamak zorunda kaldıklarından dillerinin birbirinden etkilendiğini belirtmektedir. Günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte hızlanan iletişim sayesinde toplumlar bir arada yaşamadan da etkileşime girebilmekte, iletişim araçlarının çeşitliliği ve internet diller arası geçişi de kaçınılmaz hale getirmektedir. Dillere yeni sözcükler katılmakta, yaygınlaşmakta, eklerle dönüşmekte ve dile katılabilmektedir. Bir dil söz dağarcığı, kuralları ve kendine özgü yapılarıyla bir bütündür. Dildeki sözcükler zaman içinde değişime uğrasa da kurallar ve yapılar kemikleşmiş yapılar olduğu için kolay kolay değişime uğramazlar. Bu konuda Adalı şunları ifade eder; Türkçenin sağlam olan kuralları bozulmadığından, bugün, Selçuklu ve erken Osmanlı dönemi eserlerini anlayabilmekteyiz. Bu durum Türkçenin kurallarının, yaklaşık bin yıldır bozulmamış olduğunun bir kanıtıdır (Adalı,2012:2)

Sosyal, kültürel, teknolojik ve bilimsel gelişmelere bağlı olarak hayatımıza yeni kavramlar ve terimler girmektedir. Toplumsal olaylar ve tarihimizde yaşadığımız bir takım olaylar kültürler arası etkileşimi ve diller arası geçişi beraberinde getirmiştir. Diller farklı dillerden gelen kavramları yüzyıllar boyunca dile özgü eklerle ve ses olaylarıyla şekillendirerek yapısına katar. Bu sayede dil bütünlüğünü korumaya ve yozlaşmadan zenginleştirmeye çalışır. Türkçemizde farklı dillerden gelmesine rağmen uğradığı değişimler sonucu Türkçeleşen pek çok sözcük bulunmaktadır. Çeşitli dillerin Türkçeyi etkilemesinin yanı sıra tarih boyunca Türkçenin etkilediği diller de olmuştur.

Yeni teknolojik cihazlar, bilimsel buluşlar ya da sanal uygulamalar için kullanılan kavramların diğer dillere geçmesi hızlı olmaktadır. Örneğin, otobüs, helikopter, tren, tramvay, motosiklet... vb. ulaşım aracı terimleri; futbol, basketbol, voleybol, tenis, sörf... vb. spor terimleri yabancı dilden geçerek dilimize yerleşmiştir ve Türkçeleşmiştir. Buna benzer terminolojiler bilimsel, teknolojik gelişmelere ve kültürel etkileşime paralel olarak ortaya çıkmıştır. Bu sözcüklerin ana dilde kalıcı olup olmaması ana dilde benimsenebilir yeni sözcükler türetilmesine bağlıdır. İngilizce kökenli

kavramların Türkçeleştirilmesi için anlam çevirisi (mixer>çırpıcı), ses benzerliği (coach>koç), çeviri sözcükler (autostop>otodurdurma) gibi çeşitli yöntemler uygulanmakta, kulağa hoş ve mantıklı gelenler toplumun beğenisine sunulmaktadır. Dile yeni sözcük kazandırılması toplum-dilbilimin konusu olmakla birlikte üretilen sözcüklerin toplum tarafından benimsenmesi için belli bir süre geçmelidir. Bu süreçte benimsenen sözcükler dile katılır, benimsenmeyenler unutulup gider.

Yabancı sözcüklerin dilde yaygınlaşmasının önemli bir nedeni sosyal medyanın dili etkileme gücüdür. 1950'lerde bilgisayarların geliştiği, 1960'larda internet ağlarının tasarlandığı ve 1990'larda sosyal medyanın ortaya çıktığı ülke Amerika'dır. Ülkemizde kullanıcılar için ek yazılımlarla Türkçeleştirilmeye çalışılsa da bilgisayarın, internetin ve sosyal medyanın ana dili İngilizcedir. İngilizce günümüzde dünya dili olarak görüldüğü için okullarda yabancı dil olarak da okutulmaktadır. Sosyal medya öğrencilerin İngilizcelerini geliştirmek için oldukça etkili bir araç olmasının yanı sıra farklı kültürleri tanımalarına da olanak sağlamaktadır. Bu nedenle yazılı ve sözlü paylaşımlarda kullanılan İngilizce ağırlıklı olarak ortaya çıkan internet dili gençler üzerinde oldukça etkili hale gelmiştir. Gençlerin çeşitli iletişim ortamlarına uyum sağlamaları ve yabancı dilini geliştirmeleri için zengin kaynaklar sunmaktadır.

Sosyal medya dilinin yalnızca yabancı dile değil ana dilin sözcük yapısına da etkileri olabilmektedir. Sosyal medyada çok fazla oyalanan kullanıcıların günlük konuşma dilinde de internet ağzıyla konuşması anadile yabancı dilden sözcükleri katmasına ve dilin ahenginin bozulmasına neden olabilmektedir. Diller arası alışveriş, anadilin yozlaşmasına ve var olan kavramların yok olmasına neden olmadığı sürece kabul edilebilir. Anadilin yabancı dillerin etkisiyle özünden kopması, anadildeki sözcüklerin kullanılmaması ve çeşitli nedenlerle yabancı sözcüklerle yer değiştirmesi dili tehlikeye atmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRENME SÜRECİ

Bu bölümde araştırmaya yön veren bir faktör olarak yabancı dil öğrenme sürecine kısaca göz atılacaktır. Birden fazla dil bilen kişilerde gözlenen diller arası geçiş (code-switching, code mixing) ile anadilde yabancı sözcük kullanımı arasındaki farkı anlamamız açısından bu süreci incelemek yararlı olacaktır. Bu bölümde öncelikle yabancı dil öğrenme sürecine kısaca kuramsal bakış atılacak, sonrasında yabancı dil öğrenmenin temel ilkelerine ve yabancı dil öğrenme sürecini etkileyen faktörlere göz atılacaktır. Yabancı dil öğrenme sürecini anlamak araştırmanın sonuç bölümünde yapılacak yorumlar için önem taşımaktadır. Zira bu sürecin nasıl olması gerektiği anlaşılırsa sosyal medyada karşılaşılan yabancı sözcüklerin anadile karıştırılarak kullanılmasının sağlıklı olup olmadığı hakkında fikir sahibi olabilecek, bu davranışın her iki dildeki etkilerini görmemize imkan tanıyacaktır.

2.1. YABANCI DİL NEDİR?

Yabancı dil, güncel sözlükte “ana dilin dışında olan dillerden her biri” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005). Örneğin İngilizce Türkiye’de yaşayan bir Türk için yabancı dildir. Anadil sağlıklı bireylerde doğal bir süreç olarak işlemektedir ve aynı toplumda yaşayan kişilerarası iletişimde zorunlu sayılmaktadır. Anadil edinim süreci dil gelişiminin temeli olduğu için kendiliğinden gerçekleşmektedir. Yabancı dil öğrenmek ise anadili öğrenmek kadar kolay değildir. Yabancı dilde konuşan kişilerle kurulması amaçlanan iletişimde tarafların sağlıklı ve etkili bir şekilde anlaşması gerekir. İnsanlar anadilinde düşünür ve konuşur. Dil denilen organizma sesler, yapılar ve kurallar bütünüdür. Dünya üzerindeki tüm dillerin benzer ses, sözcük, yapı ve söz dizilişi özelliklerine sahip olması mümkün değildir. Anadilinde yabancı dil kurallarını ve yapılarını uygulamaya çalışan kişi kendi dilini bozmakla kalmaz, yabancı dilin kurallarını ve mantığını da tam olarak kavrayamaz. Her dili kendi kurallar ve yapı bütünlüğü içinde öğrenmek gerekir. Kendi dilinin özelliklerini ve kurallarını çok iyi bilen kişiler yabancı dili de çok iyi bir şekilde öğrenebilmektedir. Öte yandan bir dili öğrenmek için sadece kurallarını bilmek yetmez, en azından derdini anlatacak kadar iletişim kurabilme becerisi gerektirmektedir. Yabancı dili kendi ülkesinde öğrenmeye çalışan kişiler için pratik eksikliği dil öğrenmeyi zorlaştıran en önemli faktörlerin başında gelmektedir. Öğretmenlerin dil öğrenme sürecini açıklayan dilbilim kuramlarını iyi analiz etmesi gerekmektedir.

2.2. YABANCI DİL ÖĞRENME SÜRECİNE KURAMSAL BİR BAKIŞ

Günümüzde yabancı dil konuşmanın kişilere sağladığı yarar tartışılmaz. Goethe ünlü bir sözünde “Bir yabancı dili bilmeyen, kendi dilini de tam olarak bilemez” der. Anadilin konuşulduğu sosyal çevrelerde eksikliği hissedilmiyor olsa da yabancı dili öğrenemeyen bireylerin bu eksiklikten yakındıklarına sürekli şahit olmaktayız. Yabancı bir dil bilmenin önemi özellikle bilimsel çalışmalarda, akademisyenlikte, iş dünyasında, yabancı ülkelere çıkılan seyahatlerde ve yabancı ülkelerle yapılan ortak çalışmalarda doğan ihtiyaçla anlaşılmaktadır. Yabancı dil öğrenmek sabır, kararlılık ve çaba gerektirir. Dünyadaki teknolojik gelişmelere nasıl kolaylıkla uyum sağlıyorsak yabancı dil öğrenmeye de benzer şekilde özen göstermemiz gerekmektedir. Nasıl anadil ediniminde kritik gelişim dönemleri varsa yabancı dil öğrenmenin de belli bir kritik dönemi olduğu bilimsel bir gerçektir. Bir dil erken yaşlarda öğrenilmeye başlanırsa o kadar başarılı olunacaktır. Öte yandan insan azmettiği sürece yaşı kaç olursa olsun dil öğrenme de dahil olarak istediği her alanda kendisini yetiştirmesi mümkündür.

Dil öğrenmek entelektüel gelişimin bir parçasıdır. Yabancı dil öğrenerek kendini geliştirmeye çalışan bazı kişilerin tüm çabalarına rağmen başarılı olamaması, şanssızlık ya da başarısızlık olarak görülmemelidir. Öğrenme kendiliğinden gerçekleşen bir süreç değildir. Bu nedenle yabancı dil öğrenmede önemli hususlar üzerinde durulması ve dil öğrenme ilkelerinin incelenmesi gereklidir. Öncelikle yabancı dil öğrenme anadil edinimi kadar kolay değildir. Bunun başlıca nedeni "uyaran yoksunluğu"dur. Uyaran yoksunluğu dili öğrenen kişinin bu dile maruz kalamaması durumudur. Özellikle kendi ülkesinde başka bir dili öğrenen bireyler anlaşılma ve anlama ihtiyacı hissetmez. Çevresinde sürekli olarak yabancı dili konuşan kişiler olmadığı için dile maruz kalmaz ve pasif öğrenici konumunda olduğundan kendini geliştiremez. Yabancı dil öğrenmek çevreden sunulan uyarıcılara daha çok gereksinim duymaktadır. Çevrenin hem anadilin hem de yabancı dilin öğrenilmesinde çok büyük önem taşıdığı bilinmelidir. Özellikle yabancı dilin edinilmesinde çevresel uyarıcılara daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Yabancı dil öğretiminde öğrenenin dilsel uyarıcılara maruz bırakılması ve öğretimin çeşitli etkinliklerle desteklenmesi gerekmektedir.

Her dilin kendine özgü parametreleri olması nedeniyle kişi dili edinirken ve kullanırken bu parametreleri kullanmaktadır. Parametreleri anadilinden farklı başka bir dil öğrenilmeye başlandığında birtakım zorluklar yaşanmaktadır. Öncelikle öğrenenler anadilin kurallarından kopamadıkları için yabancı dilin kurallarını özümseyememektedir. Anadildeki kurallar yabancı dil öğrenmeyi zorlaştıran önemli faktörlerden biri olarak gösterilebilir. Öğrenilen dilin söz dizimi, eklemeleri, cümle yapısı gibi özellikleri anadilin kurallarıyla karışabilmektedir. Özellikle İngilizce ve Türkçe arasında sıklıkla görülen cümle öğelerinin diziliş farklılığı öğrenenleri oldukça zorlamaktadır. Örneğin Türkçede “özne+nesne+yüklem” öge dizilişi ve İngilizcede “Özne+yüklem+nesne” öge dizilişi farklılık göstermektedir. Öğrenciler “Ben okula giderim” şeklinde düşünüp “I school go” şeklinde İngilizce cümleler kurabilmekte ve anadildeki kurallar yabancı dil öğrenmeye ket vurmaktadır. İleriye ket vurma da denilen bu durum tekrar ve alıştırma etkinlikleriyle aşılabilmektedir.

Bazı ülkeler yabancı dil öğrenmek açısından daha şanslıdır. Bu ülkeler genellikle çok uluslu toplum yapısına sahip oldukları için insanlar genç yaşlardan itibaren farklı dillerin varlığına aşinadırlar. Anavatanlarından farklı bir ülkede yabancı dili öğrenirler. Buna Çoklu-dil Ortamları (Multilingual Settings) denmektedir. Sosyolojik varyasyonun en belirgin olduğu ülkelerde dil öğretimi de daha kolay hale gelebilmektedir. Bu toplumlarda yaşayanlar sosyal hayatta farklı orijinlere sahip kişilerle iletişim kurmak zorunda kalırlar. Bu nedenle yabancı bir dili öğrenmek onlar için çok daha kolaydır. Ancak anavatanında yoğunlukla anadilin konuşulduğu ülkelerde insanların farklı bir dille karşılaşma imkânı bulunmadığından yabancı dili öğrenme ihtiyacı doğmamaktadır. Buna karşın özellikle son yıllarda insanlar sosyal paylaşım ortamlarında ve sanal ağlar üzerinde farklı kültürlerle ve dillerle karşılaştıkları için yabancı dilden ifadelere ve sözcüklere daha aşina hale gelmektedir. İnternetin ilk doğduğu ülke Amerika olduğu için internetle ilgili neredeyse tüm terimler İngilizcedir. Haliyle internet kullanıcıları arama motorlarında, sosyal erişim sitelerinde ve tarayıcılarda öncelikle İngilizce terimlerle karşılaşmaktadırlar. Kullanımdan kaynaklı olarak yaygınlaşan bazı sözcükler dile yerleşmektedir. Anadilin gelişim sürecinde yabancı sözcüklerle karşılaşılması ve kullanımın yaygınlaşması yabancı dil öğrenme sayılmamaktadır, zira yabancı dil öğrenme sürecinin kendine özgü bir takım ilkeleri vardır.

2.3. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNİN TEMEL İLKELERİ

Yabancı dil öğretiminde temel alınan ilkeler şu şekilde belirtilmektedir: (Demirel, 1990:23-26)

- 1. Dört temel beceriyi geliştirmek:** Dil öğretiminde dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin eş zamanlı geliştirilmesi gerekmektedir çünkü öğrencilerin hem üretici hem de alıcı becerilerde yetkinleşmesi dilde etkinliğini arttırmaktadır. Dört temel beceriyi geliştirici etkinlikler öğretim programında etkili bir şekilde planlanmalı ve konuşma becerilerine ağırlık verilecek şekilde uygulanmalıdır. Türkiye’de yabancı dil pratiği yapma şansı kısıtlı olduğu için öğretmenlerin bunu göz önünde bulundurarak öğrenme ortamlarını düzenlemesi gerekmektedir.
- 2. Öğretim etkinliklerini önceden planlama:** Dili en iyi şekilde öğretmek için etkinliklerin önceden öğrenci hazır bulunuşluğuna uygun bir şekilde planlanması gerekmektedir. Öğrenme etkinlikleri sadece kaynak kitaplarla sınırlı kalmamalı, bilişim teknolojilerinden etkili şekilde faydalanılmalıdır.
- 3. Basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru öğretme:** Yabancı dildeki en basit yapılar, anadille benzer kullanımlar ve somut kavramlar karmaşık yapılardan önce öğretilmelidir. Öğrencilerin dil öğrenmeye karşı önyargı oluşturmamaları için öğrenciye görelilik, basitten karmaşığa ve kolaydan zora ilkesinden yararlanılmalıdır.
- 4. Görsel ve işitsel araçları kullanma:** Dört duyuya hitap eden öğretim materyalleri, görsel ve işitsel dil öğretim araçları yaparak yaşayarak öğrenmeyi teşvik ettiği için öğrenme süreçlerinde etkin olarak kullanılmalıdır. Öğretmenin öğrenme ortamını beynin sözel dilsel zeka alanına hitap eden bol görsel ve işitsel materyallerle zenginleştirmesi öğrenmeyi desteklemektedir.
- 5. Ana dili sadece gerekli durumlarda kullanma:** Dil öğrenme ortamlarında en üst düzeyde anadili kullanmaktan kaçınarak öğrenciler yabancı dile maruz bırakılmalıdır. Evlerinde, sokakta ve akranlarıyla ana dilini konuşan çocukların dil öğrenme kaynağı olan öğretmenleriyle yabancı dilde iletişim kurmaya çabalaması teşvik edilmelidir.

6. ***Bir seferde tek bir yapıyı sunma:*** Yeni öğrenilen dil anadilden farklı kurallara sahip olduğu için öğrencilere karmaşık gelir. Bu nedenle bir seferde tek bir yapı sunulmalıdır, öğrencilere aynı anda birden fazla kural verilmemelidir.
7. ***Verilen bilgilerin günlük yaşama aktarılmasını sağlama:*** Uygulaması en zor ilke olmasının yanı sıra en önemli ilke olduğu da açıktır. Zor olmasının nedeni anadilin konuşulduğu ortamlarda yabancı dilin günlük yaşama aktarılmasının pek mümkün olmamasıdır. Yeni öğrenilen dilin günlük yaşama aktarılmasını sağlayıcı etkinlikler yapılmalıdır. Farklı ülkelerden mektup, e-mail, video-mail arkadaşları edinilmesi sağlanarak başarılı olunabilir.
8. ***Öğrencilerin derse etkin olarak katılımını sağlama:*** Öğrencilerin pasif dinleyici olmalarından ziyade aktif katılımcı olarak dil öğrenme sürecine etkin katılımlarının sağlanması gerekmektedir. Sözlü iletişimi teşvik edici projelere katılmaları sağlanmalıdır.
9. ***Bireysel farklılığı dikkate alma:*** Her öğrencinin kapasitesi ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak öğrenme süreci ve etkinlikler planlanmalı, farklı zeka türlerine hitap edecek etkinliklere yer verilmelidir. Her öğrencinin öğrenme hızının aynı olmadığı kabul edilerek öğrenme eksikliklerini giderici ve konu tekrarına yönelik etkinlikler geliştirilmelidir.
10. ***Öğrencileri güdüleme ve cesaretlendirme:*** Dil öğrenme sürecinde öğrencilerin yetersizlik hissine kapılmalarını önlemek ve dil öğrenmeye heveslerini arttırmak amacıyla güdüleme ve pekiştirme araçlarının kullanılması gerekmektedir. Sınıf içi performansı arttırmaya yönelik hazırlanan Web.2 araçları öğrencilerin ilgisini çekmektedir. Örneğin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından desteklenen web.2 araçlarından biri olan classdojo uygulaması öğrencilerin derste aktifliklerine göre sanal sınıf ortamında puanlar, rozetler ve ödüller kazanmalarını sağlayan bir uygulamadır. Bu tür araçlar ve uygulamalar öğretmenin öğrenme ortamını zenginleştirmekte ve öğrencilerin ilgisini sürekli açık tutmaktadır. Öğrenciler ve veliler de telefonlarına bu uygulamayı yükleyerek öz gelişimlerini takip edebilmektedirler.

2.4. YABANCI DİL ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Yabancı dil öğrenmeyi etkileyen faktörleri içsel ve dışsal olarak iki başlıkta incelemek mümkündür: (Lightbown,2013; Macaro,2010)

2.4.1. İÇSEL FAKTÖRLER

Yaş: Yabancı dil öğrenmeye başlama yaşı çok önemlidir. Bir dili öğrenmeye ne kadar erken yaşta başlanırsa istenilen düzeyde dil becerisine ulaşma başarısı da o kadar yüksek olacaktır. İleri yaşlarda da yabancı dil öğrenilebilir ancak dilde akıcılığa ve anadile en yakın yetkinliğe ulaşmak için erken yaş daha avantajlıdır.

Kişilik: Dışadönük kişiliğe sahip öğrenciler daha başarılı olurken, içe kapanık kişiliğe sahip olanlar daha yavaş gelişim göstermektedir. Utangaç öğrenciler telaffuzu becerememe ve alay edilme korkusuyla konuşmama eğilimi gösterebilmektedir. İçedönük olanlar ise konuşmaya meyilli olmadıkları için sözlü etkinliklerde daha pasif kalmaktadırlar. Öğretmenlerin öğrencilerini cesaretlendirmesi, hata yapmalarına müsaade etmesi, sabırlı olması, öğrencilerin hatalarını düzeltirken baskıdan kaçınması ve hoşgörülü olması gerekmektedir. Yabancı dili konuşmaya çalışan öğrenci sürekli olarak bölünüp hataları düzeltilirse sıkılacak, ilgisini kaybedecek ve yetersizlik hissiyle vazgeçme eğilimi gösterecektir.

İçsel Motivasyon: Motivasyon dili öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir. Bir yabancı dili öğrenmenin temel motivasyonu “ilgi duymak, sevmek” olarak gösterilebilir. Örneğin öğrenme sürecinden keyif almak başarının temel motivasyon kaynağıdır.

Deneyim: Daha önce anadilinden farklı bir dili öğrenmiş olan kişilerin başka dillere uyum sağlaması daha kolay olmaktadır. Aynı dil ailesinden gelen dillerin birini çok iyi bilen kişiler dilin mantığını kavradığı için diğer dilleri kolaylıkla öğrenebilmektedir. Azerilerin Türkiye Türkçesini anlayabilmesi ve çabuk öğrenmesi buna örnek verilebilir.

Zeka: İçsel öğrenme kapasitesi yüksek olan öğrencilerin daha hızlı dil öğrendiklerini savunan dilbilimciler vardır. Zihinsel gelişim ile dil gelişimi paralellik göstermektedir.

Anadil: Anadille benzer özelliklere sahip yabancı diller daha çabuk öğrenilir.

2.4.2. DISSAL FAKTÖRLER

Program: Dil öğretim programının öğrenci hazır bulunuşluğuna ve iletişim ihtiyaçlarına göre hazırlanması gereklidir. Kazanımlar 4 temel beceriye uygun şekilde yazılmalıdır.

Yönerge: Öğrencileri için öğrenme sürecini etkili bir şekilde düzenleyen ve uygulayan öğretmenlerin öğrencileri daha hızlı gelişim göstermektedir.

Kültür ve statü: Üst sosyoekonomik yapıdan gelen öğrenciler alt sosyoekonomik seviyeden gelen öğrencilere göre imkanlar bakımından daha şanslıdır. Varlıklı ve eğitilmiş aile çocuğuna dil öğrenmesi için daha fazla imkan sunabilmektedir. Gerektiğinde çocuğunu yurt dışına göndererek dil öğrenmesini sağlayan bir ailenin çocuğu ile sadece okulda yabancı dil öğrenen çocuğun dil gelişimi arasında ciddi farklar bulunur.

Dışsal Motivasyon: Dışsal motivasyon içsel motivasyona göre daha az etkili olsa da dil öğrenmeyi teşvik eden faktörlerden biridir. Örneğin yabancı bir okuldaki eğitim bursu kazanmak dışsal motivasyon kaynağıdır. Ödül, ceza, pekiştirme, takdir edilme vb dışsal motivasyon kaynaklarıdır.

Etkileşim: Farklı dilleri konuşan kişilerle iletişim ihtiyacı duyan bireyler dil öğrenmek için istek duyar. Öğrenme sürecinde başka ülkelerden mektup arkadaşlığı kurma etkinlikleri öğrencilere dilsel model sunması açısından çok önemlidir.

Yabancı dil öğrenme sürecine, ilkelerine ve etkileyici faktörlere göz attığımızda görüyoruz ki bir dili öğrenmek o dilin sözcük varlığından birkaçını anadilde kullanmaktan çok daha kapsamlı bir süreçtir. İki dilli (bilingual) kişilerdeki kod değiştirme olarak bilinen diller arası geçiş (code switching, code mixing) her iki dili çok iyi bilen ve iki dilde de düşünebilen kişilerde gözlenen bir durumdur. Bu kişiler genellikle Avrupa'daki ve Amerika'daki göçmenlerin hem anadilini hem de yaşadığı ülkenin dilini çok iyi bilen ikinci nesil çocuklarıdır. İki dilli kişiler kültürel bağlama göre diller arası geçişe başvurmaktadır. Ayrıca diller arası geçiş iki dilliliğin bir sonucudur, yani ikinci dili geliştirmenin bir yolu değildir. Bu nedenle anadilde yabancı sözcüklerin kullanılması her ne kadar sosyal ortamlarda entelektüel gözükmeyi sağlasa da yabancı dil öğrenmeye katkı sağlayan bir faktör olarak sayılmamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA

3.1. SOSYAL MEDYA VE ÖNEMİ

Günümüzde internetin bir uzantısı olan sosyal medya ağları hızla yaygınlaşmaktadır. Google, Facebook, twitter, blogger, instagram, scorpe, whatsapp vb. uygulamaları hem bilgisayarlar hem de android işletim sistemli cep telefonlarına yüklenerek kullanılan sosyal ağlardır. Bu uygulamalar kişilerarası iletişimde görüntülü, sesli ve yazılı paylaşımlara imkan tanıyarak sosyal çevrenin genişlemesini, farklı ülkelerdeki insanlarla kaynaşmayı, sosyal, kültürel ve ideolojik gruplar tarafından düzenlenen etkinliklere ulaşabilmeyi, başkalarının paylaşımlarına yorum ya da beğeni getirebilmeyi, fikir alışverişi yapabilecekleri gruplara sanal olarak dahil olabilmeyi mümkün hale getirmektedir.

Gündelik hayatımızın bir parçası olma yolundaki ilk adımları 90'lı yıllarda atılan İnternet ve ilk kez Tim O'Reilly'nin (2005: <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>) ortaya attığı Web 2.0 kavramı ile gelişen sosyal medya tüm dünyayı çepeçevre saran iletişim araçları olarak bireyin gündelik yaşamında merkezi bir konuma sahip oldu (Kamiloğlu ve Yurttaş, 2014:21). İnternet, World Wide Web, cep telefonları, dijital televizyon ve çok sayıda diğer yeni elektronik bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) yaşamak, öğrenmek, çalışmak ve iletişim süreçlerinde dönüşüm için yeni yollar açtı (Dutton, 2004:11).

Sosyal medyanın dezenformasyon (bilgi çarpıtma), bilgi kirliliği ve tekrarı, sahtecilik, fikir korsanlığı, yasa dışı işlemlerin internet üzerinden gerçekleştirilmesi gibi devavantajları olduğu savunulmaktadır (Fush, 2013:1). Dezavantajları ne olursa olsun sosyal medya ağlarının tüm dünyayı kasıp kavurduğunu gösteren, genç yaşlı dünya nüfusunun büyük bir bölümünün en az bir tane sosyal medya hesabına sahip olduğunu kanıtlayan istatistiksel araştırmalar mevcuttur. 20. Yüzyılın en önemli icadı olarak sayabileceğimiz internet beraberinde getirdiği yazılımlar, kodlamalar ve uygulamalar sayesinde cebimize kadar girmeyi başarmıştır.

Sosyal medya sadece sosyal bir mecra değil, siyasi, hukuki, edebi, dini, tarihi, kültürel, ekonomik paylaşımların yapılabildiği, düşünceler üzerinde tartışma, uzlaşma, örgütlenme gibi faaliyetlerin de yürütüldüğü sanal bir platform işlevine de sahiptir. Sosyal medya insanı ve toplumu ilgilendiren herhangi bir başlık altında toplanılarak gerçek hayatı ilgilendiren konularla ilgili kampanyalar planlama, etkinlikler düzenleme, katılımcı sağlama ve duyarlılık oluşturma gibi önemli faaliyetlerin gerçekleştirilmesine imkan tanır. Sosyal medya günümüzde birçok etkinliğe ev sahipliği yaparak, yaşanan toplumsal olayların birçoğunda etkin rol üstlenmektedir. Sosyal medyanın özgür ve kısmen yersiz yurtsuz olma özelliği bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmeleri ve bu ortamı etkin kullanmak istemeleriyle sonuçlanmaktadır (Gülçay,2016:7).

Günümüzde sosyal medya o kadar güçlenmiştir ki sıradan bir vatandaş bir anda ülke gündemine getirebilir, ün kazandırabilir, günlerce aylarca gündemde tutabilir ya da yok edebilir. Zira sosyal hayatın her anını cep telefonu kamerasıyla filme çekme alışkanlığı giderek artmaktadır. İşlek (2012), bu durumu şöyle özetlemektedir: İnsanlar günlük yaşamlarında karşılaştıkları ilginç, komik veya haber değeri taşıyan bir olaya şahit olduklarında kameralı mobil cihazları ile bu olayları kaydetmektedirler (İşlek,2012:42). İnternet hızında yapılan son güncellemeler sayesinde günümüzde 4.5G teknolojisiyle iletişim ve haberleşme hızı artmış, toplumsal ilişkilere yön veren paylaşımlar algılara yön verir hale gelmiştir. Sosyal medyanın toplumsal olaylara yön vermesi son yıllarda ortaya çıkan ciddi bir olgudur. Sosyal medyada paylaşılan toplumsal bir sorun anında yayılarak büyük çapta ses getirebilmekte ve farkındalık yaratılmaktadır.

3.2. SOSYAL MEDYANIN TARİHİ VE GELİŞİMİ

Sosyal medyayı *“kişinin kendisinin ürettiği içeriği yayınladığı ve paylaştığı platformların genel adı”* olarak tanımlayabiliriz (Asan,2012:127). İnternetin ortaya çıkışından itibaren geçen sürede web’de ciddi dönüşümler meydana gelmiş, sosyal ağlar sayesinde sosyal medya kavramı hayatımıza girmiştir. McLoughlin ve Lee’ye (2007:664-675) göre sosyal ağlar, her zaman her yerden erişilen ve yüksek bağlanabilirlikli yapılardır. Bu tanımdan anlaşıldığı üzere sosyal ağlar aktif öğrenme sürecini, kişisel iletişim ihtiyaçlarını desteklemektedir. Birey ihtiyaç duyduğu bilgiye

anında internetten ve sosyal ağlardan ulaşabilmekte, öğrenme süreci hızlanmakta ve daha az zahmet gerektirmektedir.

1990'ların sonlarına doğru gerçek anlamda faaliyet gösteren sosyal paylaşım ağları ortaya çıkmıştır. Klasik web uygulamalarını gerçekleştirmek adına oluşturulan bu ağlar ilk olarak kişisel etkileşime girilmesini sağlamak amacıyla geliştirilmiştir (Akar,2010:120). Bloglar, kişisel web siteleri, sohbet siteleri 90'lı yılların sosyal platformlarıydı. O dönemde insanlar gerçek kimlikleriyle değil, takma adlarla bu ortamlarda dolaşır, sohbet eder, bilgi paylaşırdı. Günümüzde hala bu tarz siteler mevcuttur. İnsanlar özellikle başkalarının bilmesini istemediği kişisel durumları hakkında bilgi edinmek, tanınmadan sohbet etmek ya da sırlarını paylaşmak amacıyla sanal ortamlara katılmaktadır.

2000'li yıllara geldiğimizde internete olan güvenin de artmasıyla gerçek kimliğimizle katılmamızı teşvik eden sosyal platformlar ortaya çıkmıştır. İlkokul arkadaşlarımızı bulmamıza imkan tanıyan bu ortamlar kişisel bilgilerimizi, videolarımızı ve fotoğraflarımızı paylaşmaktan çekinmediğimiz alanlar haline gelmiştir. 2004 yılında Mark Zuckerberg adında bir üniversite öğrencisinin okul yıllığı oluşturmak amacıyla açtığı internet sitesi bugün milyonlara hizmet veren bir sosyal medya sitesine dönüşmüştür. Facebook bugünkü yapısıyla milyonlarca insanın kişisel bilgilerinin depolandığı ve toplumsal dönüşümlere yön veren bir kriz merkezidir. Whatsapp ise 2010 yılında hayatımıza girerek internet üzerinden anlık mesajlaşma, görüntülü konuşma, video ve fotoğraf transferine yeni bir boyut kazandırmıştır.

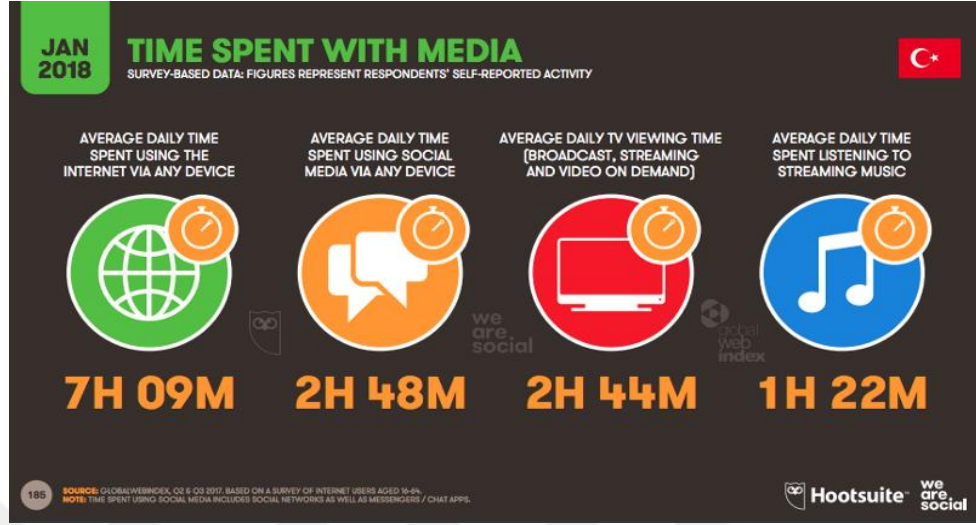
3.3. SOSYAL MEDYANIN KULLANIM YAYGINLIĞI

3.3.1. TÜİK Verileri

18 Ağustos 2017 Türkiye İstatistik Kurumu verileri incelenerek elde edilen istatistiklere göre bilgisayar ve internet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki erkeklerde %65,7 ve %75,1 iken, kadınlarda %47,7 ve %58,7 oldu. Bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçlarına göre 2017 yılı Nisan ayında hanelerin %80,7'si evden İnternete erişim imkânına sahip oldu. Bu oran 2016 yılının aynı ayında %76,3 idi.

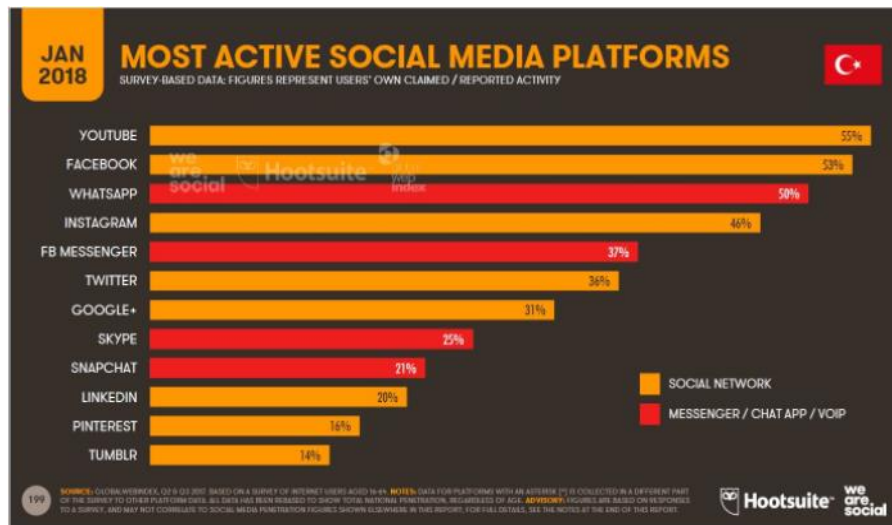

- Aktif sosyal medya kullanıcı sayısı ise %5'lik, yani 2 milyonluk bir artışla 44 milyona ulaştığı görülmüştür.
- İnsanlar internette günde ortalama 7 saat geçiriyor.

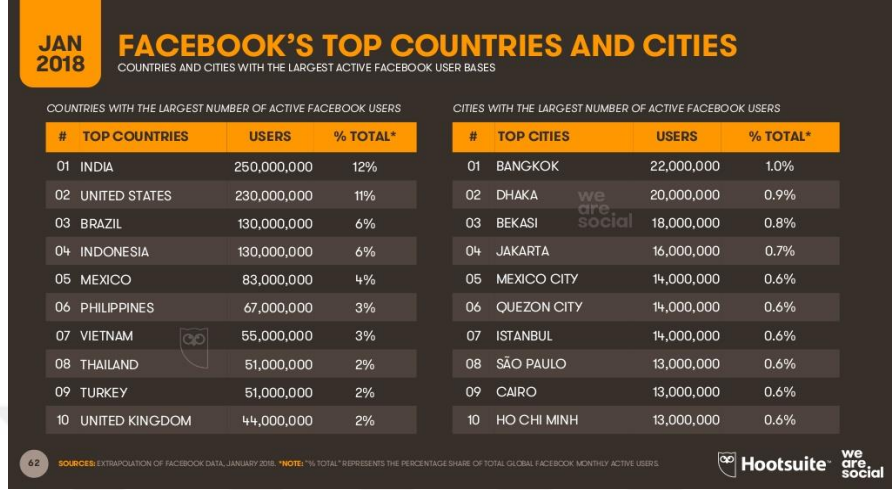
Şekil 4. Güncel Türkiye sosyal medyada geçirilen süre

- Bu kullanıcılar günde ortalama 2 saat 48 dakika sosyal medyada, 2 saat 44 dakika televizyon başında, 1 saat 22 dakika müzik dinleyerek vakit geçirmektedir.
- Türkiye'deki 54 milyon internet kullanıcısının 51 milyonu telefonda internete bağlanmaktadır. İnternet kullanıcılarının 536'sı bilgisayardan, %62'si cep telefonundan, %3'ü tabletlerinden internete bağlanmaktadır.
- Türkiye'deki 51 milyon sosyal medya kullanıcısının en aktif olduğu sosyal medya platformu Youtube başta olmak üzere, Facebook, Whatsapp, Instagram, Messenger, Twitter ve Google+ olarak kaydedilmiştir.

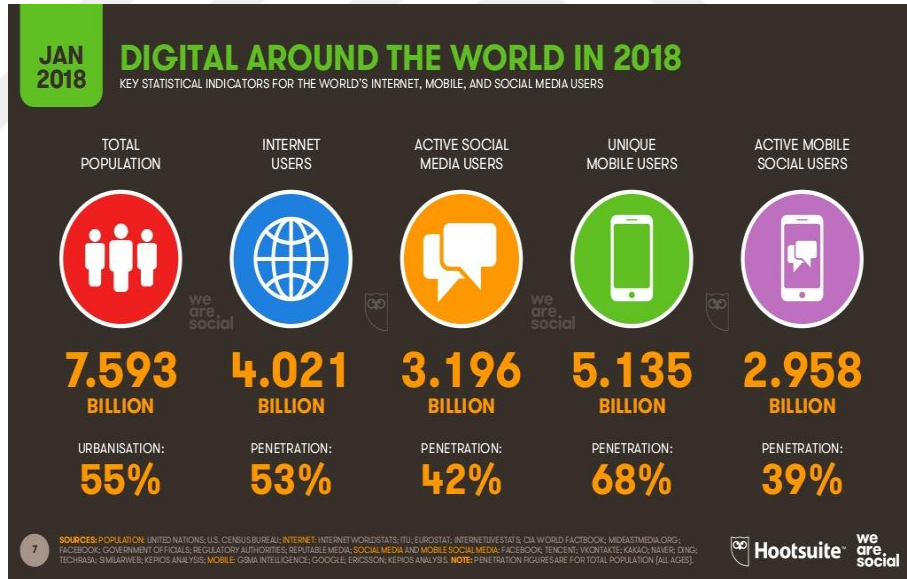
Şekil 5. Türkiye'de en çok kullanılan sosyal medya platformları

➤ Facebook aktif kullanıcı oranında Türkiye Dünyada 51 milyon kullanıcı ile ilk 10'un içinde yer almaktadır. Şehirler içerisinde ise İstanbul 14 milyon kullanıcısı ile 7. Sıradadır.

Şekil 6. Dünya geneli aktif Facebook kullanıcısı istatistiklerinde Türkiye'nin yeri

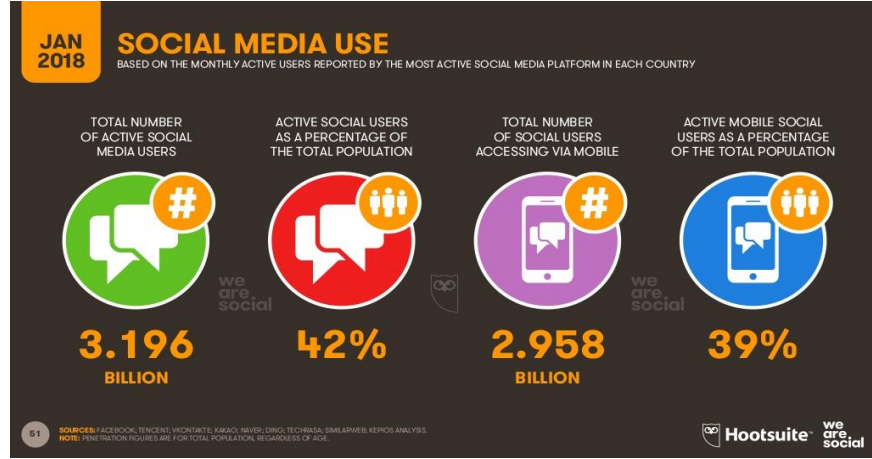
➤ 2018 yılı güncel dünya internet kullanım istatistikleri şu şekildedir;

Şekil 7. Güncel Dünya sosyal medya verileri

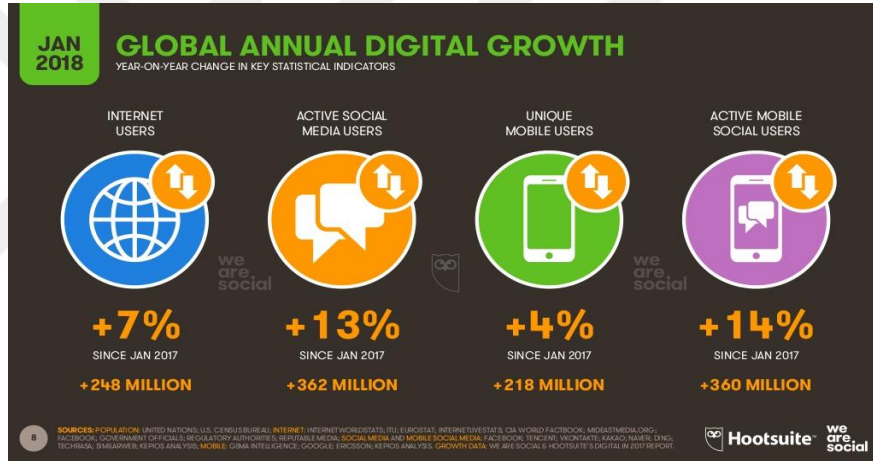
7.5 milyarlık dünya nüfusunun;

- %53'ü olan 4.02 milyar kişi aktif internet kullanıcısıdır.
- %42'si olan 3.19 milyar kişi sosyal medya kullanıcısıdır.
- %68'i olan 5.13 milyar kişi mobil kullanıcısıdır.
- 2.95 milyar kişi yani %39'luk kısmı mobil sosyal medya kullanıcısıdır.

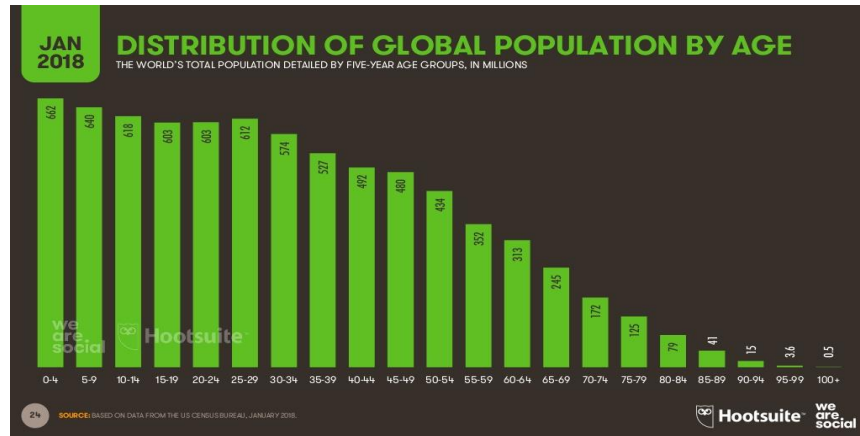
Şekil 8. Sosyal medya küresel mobil büyüme verileri (2017-2018)

- 2017 verileriyle kıyaslandığında en büyük artış %39 ile mobil ve sosyal medya kullanımında olmuştur. Cep telefonları sosyal medya uygulamalarının kullanımı artmış bulunmaktadır.

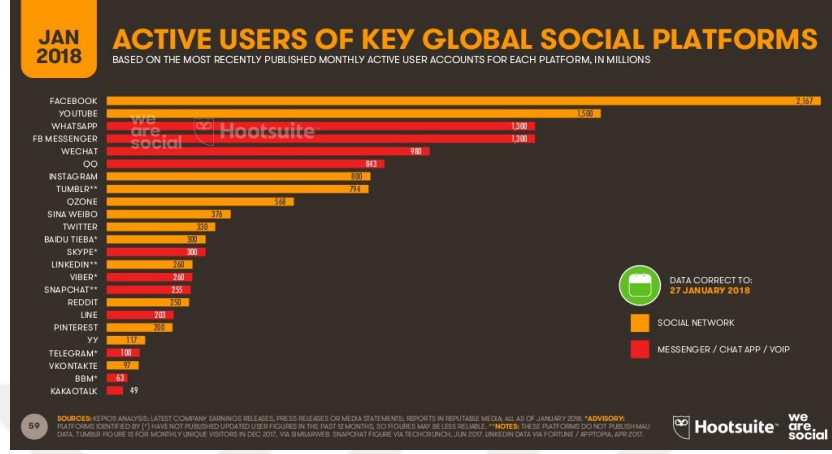
Şekil 9. Küresel yıllık dijital büyüme verileri (2017-2018)

- Dünya genelinde sosyal medya ve internet kullanıcılarının en yüksek yaş aralığı %64 ile 16-64 yaşlar arasındadır.

Şekil 10. Küresel yaş grupları dağılımı

- 2017 yılı sosyal medya istatistikleri verilerine göre Facebook 2.1 milyar kullanıcı ile birinci sıradadır. Facebook'un ardından Youtube ve Instagram gelmektedir. Facebook kullanımı 1 yıl içinde %15 artmıştır. Kullanıcıların %56'sı erkek, %44'ü kadındır.

Şekil 11. Küresel sosyal platformların aktif kullanıcı dağılımı

3.4. SOSYAL MEDYA VE GENÇLİK

Sosyal medya ve sosyal paylaşım siteleri son yılların en hızlı gelişen kişiler ve gruplar arası ilişkiler aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyalleşmenin sanal boyutu olan sosyal paylaşım sitesi arkadaşlıkları ve bu ortamlarda resim, video, yazıların kişisel sayfada paylaşılması kişilerde beğenilme, tanınma, ilgi çekme arzusunu tatmin etmesi sebebiyle oldukça rağbet görmektedir. Bostancı'ya göre sosyal medyanın avantajlarını şu şekilde sıralamak mümkündür;

- 1: sosyal medya hızlı ve günceldir,
- 2: sosyal medya ucuzdur,
- 3: sosyal medya güvenilirliir,
- 4: sosyal medya iletişimi kolaylaştırır,
- 5: sosyal medya firma imajını iyileştirir” (Bostancı, 2010: 46)

Sosyalleşme olgusu geçmişten günümüze oldukça değişmiştir. Sosyalleşme, bireyin kişilik kazanarak belli bir toplumsal çevreye hazırlanması, toplumla bütünleşmesi süreci, toplumsallaşma olarak tanımlanır (TDK). Birey toplumla kaynaşmayı çeşitli araçlarla sağlamaktadır. Geçmişte sosyalleşmeden eş dostla bir araya

gelip fiziki ortamlarda yapılan sohbet, muhabbet ve münazaralar anlaşılırdı. Fiziki yakınlığın olmadığı durumlarda insanlar mektuplarla haberleşir, görüşür ve sosyalleşirdi. Zamanla sosyalleşme teknolojik araçlarla da yapılır hale geldi. Telgraf, telsiz cihazlar ve telefon şehirlerarası ve ülkeler arası yazılı ve sözlü iletişimi sağlar hale geldi. Bilgisayar ve internetin icadı ile görüntülü konuşma, video-konferans ve sanal gerçeklik hayatımıza girmiş oldu. İşte bu noktada sosyalleşme olgusu bambaşka bir boyut kazanarak sosyal medya arkadaşlıklarını ortaya çıkarmıştır. İnsanlar cep telefonları ve bilgisayarlarına yükledikleri uygulamalar sayesinde sanal dostluklar ve ilişkiler kurmaktadır. Tanıdığı kişilerle buluşmasının yanı sıra dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan tanımadığı kişilerle de tanışması ve arkadaşlıklar kurması sosyal medya ağları aracılığıyla mümkün olmaktadır.

Sosyal medyanın gençlerin hayatındaki yerini incelerken önceliklere avantajlarına ve dezavantajlarına göz atmak gerekmektedir. Sosyal medya; toplumsal yardımlaşma gruplarına katılma, sosyal sorumluluk projelerinden haberdar olup yer alma, bilgi edinme ve paylaşma, etkinlikler düzenleyip örgütlenme, sesini daha büyük kitlelere duyurma gibi avantajlar sağlamaktadır. Gençler çeşitli gruplara katılarak güncel olaylardan haberdar olabilmektedir. Sosyal paylaşım veri paylaşım grupları üzerinden bilgi toplama aracı olarak da kullanılabilir. Gençler eğitsel, akademik ve sınavlara hazırlık gruplarına katılarak, eğitsel videolar izleyerek, canlı derslere katılarak entelektüel gelişimlerine katkıda bulunabilmektedirler.

Bilinçli kullanıldığı takdirde sosyal medya gençlerin dünyaya açılan hem eğlenceli hem geliştirici bir kapıdır. Bunun yanı sıra sosyal medyanın bilinçsizce kullanılması olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. İlişkileri sanal bir düzlemde yaşamak hem sosyolojik hem de psikolojik anlamda sağlıksızdır. Sosyal medyada kullanıcılar, kendilerini olduğu gibi değil, olmak istediği gibi gösterebilir. Söz dağarcığında olmayan, tam anlamını bile bilmediği özlü sözlerden alıntılar yaparak dikkat çekmeye çalışabilir. Tanımadığı kişilerle yakın ilişkiler kurarak kişisel ve gizli bilgilerini paylaşabilir. Bunlar insanların gerçeklik duygusundan uzaklaşmasına, yanlış ilişkilerden zarar görmesine, siber zorbalığa maruz kalarak psikolojik bunalıma sürüklenmesine ve güvenliklerinin tehlikeye girmesine neden olabilir. Sosyal medyada paylaşılan kaynağı belli olmayan bağlantılar ve uzantılar gençleri birtakım oyunlarına yönlterek intihar etmelerine yol açmaktadır. Son yıllarda oldukça yaygınlaşan sosyal

medyada konum paylaşma özelliğini herkese açık şekilde yayınlayan kişiler hırsızlık, gasp ya da cinayet kurbanı olabilmektedir. Sosyal medya herkese açık bir platform olması nedeniyle bilinçli kullanılmadığı takdirde geri dönüşü olmayan hataları da beraberinde getirebilmektedir.

İnternet ve sosyal medya güvenliği hakkında toplumun bilinçlendirilmesi oldukça önemlidir. Kullanıcılara internet güvenliği ve siber zorbalık eğitimleri, kamu spotları, bilgilendirici broşürler ve eğitsel filmler aracılığıyla sosyal medyanın doğru kullanılması hakkında bilgi edinmesi sağlanmalıdır. Okullarda bilişim teknolojileri dersi kazanımlarına internet güvenliği, siber zorbalık, sosyal medyada mahremiyet ve bilinçli internet kullanımı konuları eklenmelidir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımız aileleri ve gençleri bilinçlendirme faaliyetleri yapmalıdır. Ayrıca siber suçların cezalandırılması için devlet tarafından gerekli kanun çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

3.5. SOSYAL PAYLAŞIM SİTELERİNE GENEL BİR BAKIŞ

We are social-hootsuit işbirliğiyle yayınlanan 2018 küresel internet ve sosyal medya verilerine göre ülkemizde son bir yılda en çok kullanıcısı olan ilk üç sosyal paylaşım sitesi sırasıyla Youtube, Facebook ve Whatsapp olmuştur.

3.5.1. YOUTUBE

2018 Ocak we are social-hootsuit verilerine göre Türkiye'deki aktif sosyal medya kullanıcılarının %55'ini ele geçirerek birinciliği kimseye kaptırmayan Youtube 28 milyon kullanıcı ile en çok kullanılan sosyal ağ olarak karşımıza çıkmaktadır. Alper (2012) Youtube'ı şöyle tanımlar: Sosyal video paylaşım ağları arasında ilk ve en popüler olan uygulama film, televizyon programları, müzik klipleri, amatör video kayıtlarıyla geniş bir video paylaşım platformu olan Youtube'tur (Alper,2012:107). Youtube 2005 yılında arkadaşlarıyla çektikleri videoyu paylaşmak isteyen üç genç tarafından kuruldu ve şirket haline geldi. 2006 yılında Google tarafından satın alınarak geliştirildi, daha iyi tanınır hale geldi ve dünya çapında ün kazandı.

Temel olarak bir hesap açılarak herkesin kendi kanalını oluşturabildiği ve videolarını paylaşma açabildiği bir platform olma özelliğine sahip Youtube dünyayı son yıllarda Youtuber kavramıyla tanıştırmıştır. “Youtuber” Youtube içerik üreticisi kişiler için kullanılan bir kavramdır. Grapevine’in 1.861 içerik üreticisi ile gerçekleştirdiği araştırmada YouTube ünlüleri kategorisinde yer alan başarılı içerik üreticilerinin sadece %20’si 14-17 yaş aralığındayken, bahsedilen üreticilerin %57’si 24 yaşından daha büyüktür. Bu sebeple, popüler Youtube içerik üretenler genç hedef kitle tarafından birer rol model olarak algılanmaktadır (The World of YouTube, 2015: 7). Youtube içerik üretenlerin yaşam tarzı, kullandıkları markalar, özel hayatları hayran kitlesi tarafından sürekli takip edildiği için reklam sektörüyle işbirliği kaçınılmaz hale gelmektedir. Youtube kanalında yayınladığı videolarla büyük bir takipçi kitlesine sahip olan Youtube içerik üretenler çektikleri videoların takipçi sayısını milyonlara çıkartmayı başardıklarında aldıkları reklamlardan oldukça iyi gelirler elde etmektedirler. Gençlerin gözünde video çekip internete yüklemek kadar kolay bir iş gibi gözükse de çekilen videoların milyonlara ulaşması oldukça zordur. Uzun süre videolarını yüklemeye devam etmesine rağmen hiçbir şekilde tanınırlık kazanamayan Youtube içerik üretenler bir anda ün kazanabilmekte ve paylaşımları milyonlar tarafından izlenmektedir. Sosyal medyanın bu sürprizlerle dolu hali gençleri oldukça etkilemekte ve ünlü bir Youtuber olma fikri hayal dünyalarını süslemektedir.

Youtube, videoları yüklendikleri sayfalarda beğeniye, yoruma ve paylaşma açık olması nedeniyle sadece müzik video kanalı değil aynı zamanda sosyal bir platform olma özelliğini de taşımaktadır. İnsanlar izledikleri videoların altına yorumlar yaparak düşüncelerini ifade edebilmektedirler, beğendikleri video bağlantılarını diğer sosyal paylaşım sitelerinde paylaşabilmektedirler. Bu şekilde videolar sadece youtube üzerinde değil çeşitli sosyal platformlar üzerinde yaygınlaşmaktadır. Youtube yalnızca eğlence sektörüne hizmet vermekle kalmamakta, akademik videolara da ulaşabilme imkanı sunmaktadır. Sağlık, eğitim, haber, siyaset, edebiyat vb alanlarındaki resmi kuruluşlar internet sitelerine ekledikleri youtube bağlantı uzantısıyla ilgili kişileri kendi resmi youtube kanalına yönlendirerek konuyla alakalı videolara eriştirebilmektedirler. Bu sayede özellikle eğitim kurumları bilgi kirliliğinin de önüne geçme fırsatı yakalamıştır. Youtube’un bu denli yaygınlaşmasındaki temel sebep altyapısının sağlam ve kapasitesinin güçlü olmasıdır.

3.5.2. FACEBOOK ve FACEBOOK MESSENGER

Facebook ortaya çıktığı andan itibaren tüm dünyanın sosyal medya algısını yerle bir etmiştir. Önceleri nick-name yani takma ad kullanarak sosyal ortamlarda sohbet, oyun, paylaşımda bulunmak daha yaygın iken 2004 yılında Facebook'un ortaya çıkışıyla bu durum tersine dönmüştür. 2004 yılında Mark Zuckerberg isimli Harvard'lı bir üniversite öğrencisi mezun olan arkadaşların birbiriyle irtibatta kalmasını sağlamak amacıyla Facebook'u kurmuş ve Facebook bugün dünyanın en fazla kullanılan sitelerinden biri haline dönüşmüştür.

2018 Ocak we are social-hootsuite verileri itibariyle Facebook Türkiye'deki 51 milyon sosyal medya kullanıcısının %53'ü olan 27 milyon kullanıcı ile en çok kullanılan ikinci sosyal ağ olarak karşımıza çıkmaktadır. 2004 yılında ortaya çıkan Facebook dünyada ise birinci sıradadır. Facebook kullanıcılarına gerçek bilgileriyle hesap açarak eski yeni tanıdıklarını bulma imkanı sunmaktadır. Çoğu sosyal paylaşım sitesi gibi Facebook da kullanıcılardan herhangi bir üyelik ücreti talep etmez, ne kadar çok kişisel bilgi verisi kaydedilirse hesabınızın o kadar güvenli olacağı tezini savunarak sürekli hesap güvenliği güncellemesi yapmanızı önerir. Kimlerin kişisel bilgilerinizi görebileceği ayarını ise kullanıcılarına bırakarak, kullanıcıların kendilerini güvende hissetmesini sağlamış olur. Kullanıcılar hesaplarını düzenlerken bilgilerinin gizliliğini de yönetebildikleri için kendilerini güvende hissederek neredeyse bütün geçmişini kaydetmekten çekinmemektedir. Bu noktada Facebook merkezinde bilgilerin depolandığını göz ardı edebilmektedirler.

Facebook kullanıcılarına kişisel bir profil sayfası ve paylaşımlarını sunduğu bir zaman tüneli vermektedir. Kullanıcılar duvarlarında metin, fotoğraf, resim, video, karikatür paylaşabilmekte, arkadaş ve grup gönderilerini görebilmekte, onlara beğeni, yorum ve etiketleme yapabilmektedir. Enteraktif oyunlar oynarken aynı anda sohbet de edebilmektedirler. Yaklaşan sosyal etkinliklerden haberdar olabilmekte, etkinlik düzenleyerek örgütlenebilmektedirler. Facebook başkalarıyla ortak yönlerimizi, arkadaşlarımızı bularak tanımadığımız kişilerle tanışıyor olabileceğimizi düşünerek arabuluculuk da yapmaktadır. Kullanıcılar mezuniyet, tanışma, ilişki başlatma-bitirme, nişanlılık, evlilik, boşanma vb yaşam akışına ait olayları Facebook üzerindeki önemli gelişmelere kaydederek paylaşıma sunarken diğerlerine ait gelişmeleri de profil

sayfalarından takip edebilmektedirler. Kimin nerede, ne zaman, kiminle neler yaptığını görebilmektedir.

Facebook Messenger ise %37'lik kullanılma oranıyla 5. Sırada yer almaktadır. Facebook'un anlık mesajlaşma uygulaması olan Messenger veri ağlarını kullanarak yazılı ve görüntülü görüşmeye imkan tanımakta, hem bilgisayara hem de telefonlara yüklenerek kullanılabilir. Benzer bir uygulama olan Whatsapp'ın daha çok yaygınlaşması nedeniyle önceki yıllardaki popülerliğini kaybetmiş gibi gözükse bile bugün Türkiye'deki toplam sosyal medya kullanıcısı olan 51 milyon vatandaşımızın yaklaşık 19 milyonu Facebook Messenger uygulamasına sahiptir.

3.5.3. WHATSAPP

Cep telefonlarının yaygınlaşması ve kısa mesaj ile yazılı iletiler gönderme imkanı sağlaması bir döneme damgasını vurmuştur. Yazılı iletişimin en kısa ve en hızlı yolu cep telefonları olmaya başlamıştır. Mesajlaşma uygulamaları internetin cep telefonlarına girmesiyle bambaşka boyutlara ulaşmış ve akıllı telefonlar hayatımıza girmiştir. Akıllı cep telefonlarının internete bağlı olarak sunduğu anlık mesajlaşma uygulamaları kişilerarası iletişimi hızlandırmakta ve kolaylaştırmaktadır. Whatsapp internet bağlantısı ile çalışan anlık mesajlaşma uygulamalarından biri ve en ünlüsüdür.

2018 Ocak we are social-hootsuite verilerine göre Türkiye'deki mobil sosyal medya kullanıcılarının %50'sinin yani 25 milyondan fazla kullanıcının telefonunda WhatsApp yüklüdür. Pek çok uygulama içerisinde öne çıkan WhatsApp uygulamasının farkı şudur; mesajın iletildi ve okundu bilgisi tarihi ve saatiyle ayrıntılı olarak göndericiye ulaşmaktadır. Kullanıcılar alıcının o anda çevrimiçi olup olmadığını görebilmekte, mesaja cevap "yazıyor..." olduğunu interaktif olarak takip edebilmektedir. 2009 yılından beri hayatımızda olmasına rağmen Whatsapp asıl yükselişini 2014 yılında Facebook'a satılmasıyla yaşamıştır. Bunun nedeniye öncesinde ücretli bir uygulama olan Whatsapp Facebook'a satılmasının ardından ücretsiz hale getirilmiş, özellikleri zenginleştirilerek geliştirilmiş ve kullanıcı sayısı hızla artırmıştır.

Whatsapp'ın en önemli özelliği anlık mesajlaşmaya imkan sağlamasıdır. Anında mesajlaşma, iki veya daha fazla kullanıcının elektronik araçlar kullanarak metin veya ses tabanlı mesajları alıp gönderdikleri eşzamanlı elektronik iletişim şeklidir (Yazıcı,2015:1107). Akıllı telefonların iletişimi kolaylaştıran, mesajlaşmanın yanı sıra fotoğraf ve video paylaşımına da imkan tanıyan bir uygulaması olan WhatsApp'ın çok sevilmesinin nedeni pratikliği, ekonomik olması, sadece telefon rehberindeki kişileri kapsamaması, grup içi görüşmelerine imkan tanıyor olması ve en önemlisi de gönderilen iletinin alıcı tarafından görüldü bilgisinin göndericiye anında yansıtılmasıdır. Anlık mesajlaşma sayesinde, kişilerle karşılıklı konuşur gibi, gerçek zamanlı olarak iletişim kurulabilir. Standart bir anlık mesaj sistemi durum bilgisi tarafından desteklenmektedir. Anlık mesajlaşma gerçek zamanlı yazılı iletişime ihtiyaç duyulan hızlı akan iş süreçlerinde, hızlı ve maliyetsiz bir iletişim ortamı olduğu için yaygın olarak kullanılmaktadır. (<http://www.karel.com.tr>, erişim tarihi:14.06.2015).

WhatsApp telefonun internet bağlantısını kullanarak sesli aramalara da imkan tanımaktadır. WhatsApp uygulamasında da Facebook'ta olduğu gibi profil fotoğrafı yüklenebilmekte, durum güncellemesi yazarak ruh hali paylaşılabilir. Görüşmeler esnasında duygu ikonları olan simgeler konuşmayı eğlenceli hale getirdiğinden yazılar kadar duygu ikonları da kullanılmaktadır. Yazılı iletişimde duygular aktarılamadığından “emoji” denilen simgeler çeşitlendirilmiştir, sadece yüz ifadeleri değil doğadan ya da günlük hayattan esinlenerek oluşturulmuş ikonlar da yazının yerine geçmeye başlamıştır.

3.6. SOSYAL MEDYA VE DİL İLİŞKİSİ

Sözcükler, sözlü ve yazılı iletişimde kendimizi ifade etmemize yarayan, seslerin bir araya gelerek anlamlı bütünler oluşturduğu dil araçlarıdır. Yüz yüze iletişimin dil dışı ögeleri nasıl beden dili, jest ve mimikler ise sosyal medyada yazılı iletişimin dil dışı ögeleri emojilerdir. Emojiler, iletişimin sesli, yazılı ve görüntülü olarak sürdürülebildiği internet ortamlarında duyguları ifade etmek için kullanılan ikonlar ve resimler olarak dilimize girmiş bulunmaktadır. Emojiler duyguları ifade etmenin yanı sıra başka amaçlara da hizmet eder. Kelly ve Watts'a (2015:6) göre:

1. Bir konuşma bağlantısının korunması yani söyleyecek bir şey kalmayınca sohbeti sürdürebilmek için basit emojiiler kullanma,
2. Oyuna müsaitlik yani eğlenceli etkileşim için kullanma,
3. Paylaşılan bir gizlilik ve benzersizlik yaratma yani konuşmacıların kendi ilişkileri içinde benzersiz bir anlatım biçimi oluşturmak için emoji kullanma olarak sınıflanabilmektedir.

Sanal dünyanın kendine özgü bir dili, kısaltmaları, yazışma tarzı ve resim karakterleri vardır. Özellikle sözcükleri kısaltarak, harfleri eksilterek ya da değiştirerek, kalıp sözcükleri ilk harfleriyle kodlayarak kullanmak bu dilin en belirgin özellikleridir. Konuşma dilinde ‘az çaba kuralı’ olarak bilinen ve kelimelerin söylenmesinde zamanı azaltmak ve telaffuz kolaylığı sağlamak üzere kelimelerdeki bazı seslerin söylenmemesi ya da değiştirilmesine dayanan uygulamalar, internet ortamında yazılı dil kullanımında da kendini göstermektedir (Yılmaz,2012:182). Ayrıca sosyal ağlarda yaygın olarak kullanılan İngilizce kavram ve terimler de anadile doğrudan geçerek kullanılmakta, daha kolay yerleşmektedir. Bu sözcüklerin anadilde karşılığının olmaması da dile geçmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu durum anadilde yozlaşmalara, var olan sözcüklerin kullanılmaya kullanılmaya unutulmasına neden olabilmektedir. Bilgisayar ve internet kullanımının giderek artması özellikle gençler arasında dilin değişmesine ve anlaması güç kelimelerin ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Tüba Karahisar’ın 2013’te yaptığı “Dijital Nesil, Dijital İletişim ve Dijitalleşen (!) Türkçe” çalışmasında derlediği sosyal medyada yapılan yazım yanlışlarından örnekler:

- Konuşma Dilinin Yazıya Doğrudan Yansıtılması: İstiyosa, gidiom, gelces, şööle, nassın, şimdik, dubidakka vb.
- Kelimeleri Türk Alfabesinde Bulunmayan Harflerle Yazmak: Yoq, qadar, war, eywalla, sex, kompleks, ewet vb. (www.turkoloji.cu.edu.tr).
- Türkçe ve İngilizce Kelimelerin Birlikte Kullanımı: Free takılalım, chok cool cıkmısın, hafızamdan delete olmuş, format attım anılarıma vb.

- Bazı Kelimeleri Rakamlarla Birlikte Yazmak: Kahve6 yapıorum, ömrümü 7 bitirdi, 2leme dushtum, telef10 calıoo vb. (Temur ve Vuruş, 2009, 238-239).
- Bağlaçların Yanlış Yazımı: Her ne kadar dinleyemesekte ama dinlices, bisdebi tanısalım, sisde gelin, bizdede 2 bilgisayar var, vb.
- İngilizce Kökenli Kelimeler: Byes (güle güle), bradır (erkek kardeş), F.M. (female, male), 4 u (senin için), hand (have a nice day), hru (how areyou), oks (okey), pls (lütfen), p.c. (bilgisayar), tnx (teşekkürler).
- Türkçeleştirildikleri Halde İngilizce Olarak Kullanılan Kelimeler: Attachment (eklenti), domain name (alan adı), firewall (güvenlik duvarı), freeware (ücretsiz sürüm), newsreader (haber okuma), nick name (takma ad), homepage (ana sayfa), port (kanal) vb.
- -le -la, -mek, -mak Ekleriyle Türkçeleştirmek: Chatleşmek, download etmek, invite yapmak, reply etmek, kliklemek vb. (Kabadayı, 2006, 305).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL MEDYANIN SÖZCÜK KULLANIMI ETKİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Dil gelişiminin önemli bir parçası olan sözcük gelişimini etkileyen faktörleri önceki bölümlerde genel olarak inceledik. Bu faktörlerden biri olan internetten de kısaca bahsettik. İnternet çok genel bir faktör olmakla birlikte çalışmamızda bu etkeni sosyal medya ağları olarak sınırlandırdık.

Söz dağarcığı gelişimi temelde pek çok faktörden etkilenmesinin yanı sıra başka dillerin de etkisi altındadır. Sosyal medya ağları kişilerarası etkileşime imkan tanırken diller arası geçişler de kaçınılmaz olabilmektedir. Özellikle İngilizce dilinden olmak üzere günlük hayatta kullanımı yaygınlaşan ve Türkçe tam karşılığı kullanıcılar tarafından pek bilinmeyen kelimeler sözcük dağarcığımıza girmeye başlamıştır. Zaman zaman dünya genelinde sosyal ağlar aracılığıyla yaygınlaşan bazı sözcükler için Türkçe karşılıklar önerilse de tamamının kabullenilmesi, benimsenmesi mümkün olamamaktadır. Sözcüğün anlamsal bütünlüğü ya da ses ahengi tutmayabilir, dil sözün orijinal halini kullanmaya alışkın olabilir ya da sözcüğe getirilen eklerle Türkçeye uydurulmuş olabilir. Bu noktada sosyal medya kullanıcılarının sergiledikleri tutumun söz dağarcığı gelişimini çeşitli nedenlerle etkilediğini söylemek mümkündür. Çalışmaya 3 farklı türden ortaöğretim kurumunda eğitim gören 300 öğrenci dahil edilmiştir. Katılımcılara özgün bir anket formu sunulmuş ve formlar EXCEL programı kullanılarak analiz edilerek değerlendirilmiştir. Anket formundan elde edilen verilerin incelenmesiyle:

- Ortaöğretim öğrencilerinin en sık kullandığı sosyal ağları,
- Gençlerin internette harcadıkları süreyi,
- Sosyal medyanın kullanım amacı,
- Öğrencilerin sözcük kullanım tercihleri,
- Okul türleri arasındaki farklılıkları,
- Ortaöğretim öğrencilerinin sözcük seçimi konusundaki duyarlılıkları araştırılmıştır.

Katılımcıların verdikleri cevapların analiz edilmesiyle elde edilen bulgular gençlerin sosyal medya kullanımının söz dağarcığına etkileri hakkında bilgi vermiştir. Okul türlerine göre gözlenen öğrenci tutumlarındaki değişkenlik, araştırmanın diğer önemli bulgusudur.

4.1.YÖNTEM

Bu çalışma ortaöğretim öğrencilerinin sosyal medya ortamlarındaki sözcük seçimlerini inceleme yoluyla, bu ortamların söz dağarcığına etkilerine ilişkin öğrenci görüşlerinin var olduğu şekliyle incelendiği tarama modelinde bir araştırmadır.

4.1.1. Araştırma Modeli

Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli; çok sayıda elemanlardan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar 1994:79). Araştırmada hem tekil hem de ilişkisel tarama yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma 3 farklı türden öğrenci grubuna uygulanacak anket ölçeği kağıtlarıyla gerçekleştirilmiş, sonuçlar sayısal olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle araştırma nicel bir araştırma niteliğindedir.

4.1.2. Araştırma Grubu/Örneklem

Araştırmada örneklem grubunu Uşak ili Banaz ilçesindeki Anadolu Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Sağlık Meslek Lisesi ortaöğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya 300 öğrenci dahil edilmesine karşın katılımcılar uygulanan 300 anket formunun 292 tanesi analize uygun bulunmuştur. Bu nedenle çalışmanın örneklem hatası %3 olarak hesaplanmıştır.

n: Araştırmaya katılan örneklem sayısı

p: Analize uygun bulunan örneklem sayısı

t: Örneklem hatası

$$n * \frac{t}{100} = p \quad 300 * \frac{t}{100} = 292 \quad t = \%3$$

Veri toplama aracının uygulandığı 300 kişilik örneklem grubundan 292 tanesi analize uygun bulunmuştur. Buna göre araştırma %3 örneklem hatası ile gerçekleştirilmiştir. Uygulama 15 sorudan oluşmakta ve sorular bir anket formu aracılığıyla öğrencilere yöneltilmektedir.

4.1.3. Verilerin Toplanması/ Veri Araçları

Verilerin toplanması amacıyla yapılan geçerlilik-güvenilirlik çalışmasının ardından oluşan anket formunda 15 çoktan seçmeli soru yer almaktadır. Araştırma gruplarını birbirinden ayırmak amacıyla 3 adet tanıtıcı soru sorulmuştur. Sorular kimlik ve özel bilgiler dışında yaş, cinsiyet ve okul türü olarak sınırlandırılmıştır. 5 adet tutum ölçeği “evet/hayır” sorusu sorulmuş, 7 adet ise “tercihe yönelik” yönlendirilmiş soru sorulmuştur. Kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla sorular araştırma amacına hizmet edecek şekilde kaynaklar taranarak belirlenmiş ve gerekli uzman görüşleri alınmıştır. Anket formunun aynı yaş aralığındaki 3 farklı gruba uygulanması sonucu elde edilen bulguların kendi içinde tutarlı olduğu görülmüştür. Formlar Excel programı kullanılarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket 2017-2018 eğitim öğretim yılında uygulanmıştır. Katılımcılar kendilerine verilen veri toplama araçlarını yanıtlamaya başlamadan önce araştırmacı tarafından araştırmanın amacı ve ölçeğin yanıtlanması konusunda bilgilendirilmişlerdir.

4.1.4. Verilerin Analizi

Soru formundan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemesinde Excel programı kullanılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin tanıtıcı özellikleri frekans analizi kullanılarak saptanmış ve sonuçlar frekans dağılım tabloları ile gösterilmiştir. Öğrencilerin tutum ölçeğindeki ve yönlendirilmiş sorulara verdikleri yanıtların dağılımı frekans dağılım tabloları ile gösterilmiş ve yüzdelik değerler olarak tablolandırılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE SONUÇ

5.1. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma bulguları ve buna bağlı olarak yapılan tablo yorumları yer almaktadır. Araştırmada elde edilen bulgu ve yorumlar araştırmanın alt amaçları doğrultusunda sırasıyla verilmiştir.

Tablo1. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı

Tanıtıcı özellikler	SAYI (n)	Yüzde %
Cinsiyet		
KIZ	164	56,1
ERKEK	128	43,9
Sınıf		
11.SINIF	168	57,5
12.SINIF	124	42,5
Okul Türü		
Anadolu Lisesi	97	33,3
İmam Hatip Lisesi	95	32,5
Sağlık Meslek Lisesi	100	34,2
TOPLAM	292	100,00

Tablo 1.'de araştırma kapsamına alınan öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı verilmiştir.

Tablo 1.'ye göre araştırmaya dahil edilen öğrencilerin % 56,1'i kız ve % 43,9'u erkektir. Öğrencilerin %57,5'i 11. Sınıf, % 42,5'i 12. Sınıfta okumaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 33,3'ü Anadolu Lisesi, %32,5'i İmam Hatip Lisesi, %34,2'si ise Sağlık Meslek Lisesi'nde eğitim öğretim hayatını sürdürmektedir.

Tablo 2. Sosyal Medya Hesabınız var mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
EVET	250	85,6
HAYIR	42	14,4
TOPLAM	292	100,00

Tablo 2.'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 85,6'sının sosyal medya hesabı bulunmaktadır. Öğrencilerin %14,4'ü ise sosyal medya hesabının olmadığını belirtmiştir. Grubun %14,4'ü sosyal medyayı kullanmadıklarını belirtmiştir. Geri kalan %85,6'lık kısım her gün ortalama 1-3 saat boyunca sosyal paylaşım sitelerini ziyaret etmektedir. Bu bulgu bize sosyal medyanın gençler üzerinde oldukça etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. En sık kullandığınız sosyal medya aracı hangisidir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
Facebook	28	9,5
Whatsapp	146	50,0
Youtube	37	12,7
Instagram	81	27,8
TOPLAM	292	100,00

Tablo 3.'te araştırmaya dahil edilen öğrencilerin en sık kullandıkları sosyal medya aracı dağılımı verilmiştir.

Tablo 3.'te verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin % 9,5'i Facebook, %50'si Whatsapp, % 12,5'i Youtube ve % 27,8'i Instagram'ı kullandıklarını belirtmiştir. Türkiye'deki 51 milyon sosyal medya kullanıcısının en aktif olduğu sosyal medya platformu Youtube iken, araştırma örneklemini oluşturan öğrenciler toplamda %77,8 oranında anlık mesajlaşma uygulaması olan Whatsapp'ı ve Instagram'ı tercih etmiştir. Öğrenciler sosyal medyayı en çok eğlenceli paylaşımları takip etmek ve hızlı iletişim kurmak için kullandıklarını ifade etmişlerdir (bkz. Tablo 4.) Bulgular öğrencilerin anlık iletişim aracı olan Whatsapp ve sosyal paylaşım platformu olan Instagram'ı tercih etme davranışıyla tutarlı bulunmuştur.

Tablo 4. Sosyal medyayı en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz? Sorusuna verilen cevapların dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
eğlenceli paylaşımları takip etmek	131	44,9
hızlı iletişim kurmak	70	23,9
araştırma ve bilgi edinme	68	23,3
duygu ve düşüncelerimi paylaşmak	23	7,9
TOPLAM	292	100,00

Tablo 4.'te katılımcılardan sosyal medyayı kullanım amaçlarıyla ilgili yöneltilen seçeneklerden kendilerine en uygun olanı seçmeleri istendiğinde verdikleri cevapların dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.'te verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin % 44,9'unun eğlenceli paylaşımları takip etmek amacıyla sosyal medyayı kullandıkları görülmüştür. Öğrencilerin %23,9'u hızlı iletişim kurmak, %23,3'ü araştırma ve bilgi edinme, %7,9'u ise duygu ve düşüncelerini paylaşmak amacıyla sosyal medyayı kullanmaktadır.

Tablo 5. Gün içerisinde kaç saatinizi sosyal medya ortam ve araçlarına ayırıyorsunuz? Sorusuna verilen cevapların dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
30 dk-1 saat	94	32,2
1 saat-3 saat	100	34,2
3 saat-5 saat	79	27,1
7 saatten fazla	19	6,5
TOPLAM	292	%100

Tablo 5.'te araştırmaya katılan öğrencilerin gün içerisinde sosyal medya ortam ve araçlarına ayırdıkları süre hakkında yöneltilen soruya verdikleri cevapların dağılımı verilmiştir.

Tablo 5.'te verilen cevaplara göre öğrencilerin %32,2'si sosyal medya ortam ve araçlarında 30dk-1 saat arasında vakit geçirmektedirler. Öğrencilerin %34,2'si 1 saat-3 saat, %27,1'i 3 saat-5 saat, %6,5'i ise sosyal medyada 7 saatten fazla zaman

geçirmektedir. İnternet kullanıcıları sosyal paylaşım sitelerinde en fazla 1-3 saat arasında süre harcadıklarını söylemiştir. 7 saatten fazla internette süre harcayanlar % 6,5 olarak belirlenmiştir. Bulgular, araştırmaya katılan öğrencilerle ilgili internet bağımlılığının söz konusu olmadığını ve internette harcanan sürenin dengeli olduğunu göstermiştir.

Tablo 6. Sosyal medyanın sözcük tercihlerimize etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna verilen cevapların dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
EVET	265	90,8
HAYIR	27	9,2
TOPLAM	292	100,00

Tablo 6.'da katılımcılara yöneltilen sosyal medyanın sözcük tercihimize etkisi sorusuna verilen cevapların dağılımı sunulmuştur.

Tablo 6.'da verilen cevaplara göre öğrencilerin % 90,8'i sosyal medyanın sözcük tercihlerimize etkisi olduğunu düşünmektedir. Bulgular Anadolu Lisesi ve Sağlık Meslek Liselerinin sözcük tercihi bulgularıyla uyuşmakta, İmam Hatip Lisesi bulgularıyla uyuşmamaktadır (bkz. Tablo. 14). Öğrencilerin % 9,2'si ise sosyal medyanın sözcük tercihimize etkisi olmadığını düşünmektedir. Bulgular gençlerimizin günlük hayatta kullandıkları sözcüklerin tercihinde sosyal medyanın oldukça etkili olduğunu göstermiştir.

Tablo 7. “Sosyal medyada gördüğüm değişik sözcükler (örn: fenomen) ilgimi çekiyor çünkü .....” Sorusuna verilen cevapların dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
herkes kullanıyor	116	39,7
havalı olduğunu düşünüyorum	73	25,0
Türkçesi aynı etkiyi vermiyor	79	27,1
Türkçesini bilmiyorum	24	8,2
TOPLAM	292	%100

Tablo 7.'de araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal medyada gördükleri değişik sözcüklerin ilgilerini çekme sebebi hakkında verdikleri cevapların dağılımı sunulmuştur.

Tablo 7.'ye göre katılımcıların % 39,7'si herkes kullandığı için sosyal medyada gördüğü değişik sözcükleri kullanmaktadır. Öğrencilerin %25'i havalı olduğunu düşündüğü için, %27,1'i Türkçesi aynı etkiyi vermediği için, %8,2'si ise Türkçesini bilmediği için sosyal medyadaki değişik sözcüklerin ilgisini çektiğini belirtmiştir. Bulgular araştırmaya dahil olan katılımcıların sosyal medyada gördüğü değişik sözcükleri kullanırken çoğunluğa uyma eğilimi gösterdiğini ortaya çıkarmıştır. Bunun yanı sıra grubun yarısından fazlası da havalı olduğunu ve Türkçesi aynı etkiyi vermediğini düşünmektedir.

Tablo 8. Sosyal medyada görerek kullandığım (ör:part-time) sözcüklerin çoğunun tam anlamını ..... Sorusuna verilen cevapların dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
Biliyorum	122	42,4
Bilmiyorum	54	18,8
Cümleden Çıkarabilirim	60	20,8
Bilmiyorsam Kullanmıyorum	52	18,0
TOPLAM	288	%100

Tablo 8.'de araştırmaya dahil edilen katılımcıların sosyal medyada görerek kullandığı sözcüklerin anlamı hakkında sorulan soruya verdikleri cevapların dağılımı verilmiştir.

Tablo 8.'e göre katılımcıların % 42,4'ü sosyal medyada görerek kullandıkları sözcüklerin çoğunun anlamını bildiğini belirtmiştir. Katılımcıların % 18,8'i bilmediğini, % 20,8'i cümleden çıkarabildiğini, %18'i ise bilmiyorsa kullanmadığını ifade etmiştir. Bulgular öğrencilerin sosyal medyada dili bilinçli kullanmaya özen gösterdiğini göstermiştir.

Tablo 9. “Paylaşımlarda ve mesajlaşmalarda sözcükleri ve cümleleri kısaltmak .....” Sorusuna verilen cevapların dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
Anlamayı zorlaştırıyor	68	23,3
Gittikçe abartılıyor	86	29,5
Daha kolaydır	135	46,2
Havalı görünmeyi sağlar	3	1,0
TOPLAM	292	%100

Tablo 9.’da araştırmaya katılan öğrencilerin paylaşımlarda ve mesajlaşmalarda sözcükleri ve cümleleri kısaltmak hakkında yöneltilen soruya verdikleri cevapların dağılımı sunulmuştur.

Tablo 9.’a göre öğrencilerin % 46,2’si daha kolay olduğunu, % 29,5’i gittikçe abartıldığını, % 23,3’ü paylaşımlarda ve mesajlaşmalarda sözcükleri ve cümleleri kısaltmanın anlamayı zorlaştırdığını düşünmektedir. Öğrencilerin %1’i ise havalı görünmeyi sağladığını düşünmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte iletişimin hızlanması, sözcüklerin ve cümlelerin kısaltılarak kullanılmasına yol açmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler de paylaşımlarında sözcüklerin ve cümlelerin kısaltılmasını daha kolay bulmuştur. İletişimi kolaylaştırmak amacıyla dilin sadeleştirilmesi ve imgeleştirilmesi asırlardan beri kullanılan bir yöntemdir. Sözcüklerin ve cümlelerin kısaltılmasını iletişimi kolaylaştırma amacına yönelik bir davranış olarak düşünürsek elde edilen bulgular öğrencilerin sosyal medyada iletişim kurarken zamanı etkili kullanmaya önem verdiğini göstermiştir.

Tablo 10. Sizce sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşması yabancı dilinizi geliştirir mi? Sorusuna verilen cevapların dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
EVET	182	62,3
HAYIR	110	37,7
TOPLAM	292	100,00

Tablo 10.'da öğrencilere yöneltilen sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşmasının yabancı dili geliştirmesi hakkındaki soruya verilen cevapların dağılımı verilmiştir.

Tablo 10.'a göre öğrencilerin % 62,3'ü sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşmasının yabancı dili geliştirdiğini düşünmektedir. Sosyal medyanın küresel iletişime imkan sağlaması farklı dillerin ve kültürlerin kaynaşmasını sağlamaktadır. Bu nedenle sosyal medyayı etkin olarak kullanan araştırma grubunun sosyal medyadaki yabancı sözcüklerin yabancı dili geliştirdiğini düşünmesi olağandır. Öğrencilerin %37,7'si ise geliştirmedeğini düşünmektedir. Sosyal medyayı Türkçe ağırlıklı iletişim için kullanan kişilerin sosyal medya aracılığıyla yabancı dilini geliştirmesi pek mümkün değildir.

Tablo 11. Sizce sosyal medyada yaygınlaşan yabancı kökenli sözcükler eklerle Türkçe'ye katılabilir mi? Sorusuna verilen cevapların dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
EVET	56	19,2
HAYIR	236	80,8
TOPLAM	292	100,00

Tablo 11.'de araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen “sizce sosyal medyada yaygınlaşan yabancı kökenli sözcükler eklerle Türkçeye katılabilir mi?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı sunulmuştur.

Tablo 11.'de öğrencilerin % 80,8'i sosyal medyada yaygınlaşan yabancı kökenli sözcüklerin eklerle Türkçeye katılamayacağını düşünmektedir. Öğrencilerin %19,2'si ise katılabileceğini düşünmektedir. Öğrencilerin büyük oranda yabancı sözcüklerin eklerle Türkçeye katılamayacağını düşünmesi Tablo 12 ve Tablo 13'te elde edilen bulgularla tutarlıdır. Tablo 12'de sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşması Türkçe dilini yozlaştırır mı? Sorusuna %70 oranında evet cevabı verilmiştir. Tablo 11'de ise yabancı sözcüklerin eklerle Türkçeye katılmasına %80,8 oranında karşı çıkmıştır. Ayrıca Tablo 13'te araştırmaya katılan öğrencilere sunulan Türkçe-Yabancı kökenli 26 sözcük çiftinden tercih etmeleri istenmiş ve %51,4 oranında Türkçe sözcük tercih edilmiştir. Tablo 11. 12. ve 13.'teki bulgular birbiriyle tutarlıdır.

Tablo 12. Sizce sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşması Türkçe dilini yozlaştırır mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
EVET	206	70,5
HAYIR	86	29,5
TOPLAM	292	100,00

Tablo 12.'de öğrencilere sorulan “Sizce sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşması Türkçe dilini yozlaştırır mı?” sorusuna verilen cevapların dağılımı sunulmuştur.

Tablo 12.'ye göre öğrencilerin % 70,5'i sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşmasının Türkçe dilini yozlaştırdığını düşünmektedir. Katılımcıların Tablo 13.'ten elde edilen bulgulara göre yarıdan fazlasının Türkçe sözcükleri tercih ettiğini ifade ediyor oluşu Tablo 12.'de ortaya koydukları tutumla tutarlı bulunmuştur. Öğrencilerin % 29,5'i ise sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşmasının Türkçe dilini yozlaştırmadığını düşünmektedir.

Tablo 13. Öğrencilerin sözcük tercihini değerlendirmek için sunulan 26 adet sözcük çifti ve verilerin dağılımı

	SAYI (n)	Yüzde %
Yabancı kökenli sözcükler	3629	48,6
Türkçe sözcükler	3917	51,4
TOPLAM	7546	100,00

Öğrencilere sunulan 26 adet sözcük çifti

1.	A. full	B. dolu
2.	A. hashtag	B. diyez etiketi
3.	A. Fava atmak	B. Beğenilere eklemek
4.	A. Fenomen	B. Yıldızı parlayan
5.	A. Spontan	B. Kendiliğinden
6.	A. tweet	B. ileti
7.	A. stalk'lamak	B. iz sürmek

8.	A. trollemek	B. dalga geçmek
9.	A. Trip atmak	B. tavır yapmak
10.	A. Youtuber	B. İçerik üreticisi
11.	A. CV	B. Özgeçmiş
12.	A. download etmek	B. indirmek
13.	A. menşinlamak	B. bahsetmek
14.	A. DM'den yürümek	B. özel ileti yazmak
15.	A. mesaj	B. ileti
16.	A. popüler	B. meşhur
17.	A. thug life	B. serseri hayat
18.	A. Fake (feyk)	B. çakma,sahte
19.	A. mood	B. ruh hali
20.	A. siber (cyber)	B. sanal
21.	A. like	B. beğenmek
22.	A. post	B. gönderi
23.	A. selfie	B. özçekim
24.	A. online	B. çevrimiçi
25.	A. tag'lemek	B. etiketlemek
26.	A. followlamak	B. takip etmek

Tablo 13.'de araştırmaya katılan öğrencilerden anket formunda sunulan 26 adet sözcük çifti için tercih yapmaları istenmiştir. Sözcük çiftleri sosyal medya ağları taranarak elde edilmiştir. Tablo 13'te üç farklı okul türünde eğitim gören 11. Ve 12. sınıf öğrencilerinin verdikleri cevapların dağılımı sunulmuştur.

Tablo 13.'e göre öğrencilerin % 48,1'i Yabancı kökenli sözcükleri tercih etmiştir. Öğrencilerin % 51,9'u ise Türkçe sözcükleri tercih etmiştir. Katılımcıların %90,8'i sosyal medyanın söz dağarcığımız üzerinde etkili olduğunu düşünmelerine karşın neredeyse yarısı yabancı kökenli tercih etmiştir. Bu sonuç internetin dilin kullanımı üzerinde oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Kullanıcılar sosyal medyanın dil üzerindeki baskısını bilmelerine rağmen çoğunluğa uyup internetin etkisi altında kalmaktan kurtulamamıştır. Bununla birlikte katılımcıların yarıdan fazlası (%51,4) Türkçe sözcükleri tercih etmiştir. Sosyal medyanın tüm etkisine rağmen Türkçe

sözcüklerin ağırlıklı olarak tercih edilmesi katılımcıların internetin dili yozlaştırdığını düşünmelerinin bir sonucu olarak düşünülmektedir. Zira Tablo 12.'ye göre katılımcıların %70,5'i sosyal medyanın dili yozlaştırdığını düşünmektedir.

Tablo 14. Okul türlerine göre sözcük çiftlerine verilen cevapların dağılımı

Okul Türü	Yabancı kökenli sözcük tercihi sayı (n)	Yüzde %	Türkçe sözcük tercihi sayı (n)	Yüzde %
Anadolu Lisesi	1342	53,8	1151	46,2
İmam Hatip Lisesi	938	40,0	1521	60,0
Sağlık Meslek Lisesi	1349	52,0	1245	48,0
TOPLAM	3629	48,6	3917	51,4

Tablo 14'te araştırmaya katılan 3 okul türündeki öğrencilerin sözcük tercihlerinin gruplar bazında dağılımı verilmiştir.

Tablo 14'e göre Anadolu Lisesi'ndeki öğrencilerin % 53,8'i Yabancı kökenli sözcükleri tercih ederken %46,2'si Türkçe sözcükleri tercih etmiştir. İmam Hatip Lisesi'ndeki öğrencilerin %40'ı Yabancı kökenli sözcükleri tercih ederken %60 oranında Türkçe sözcük tercih edilmiştir. Sağlık Meslek Lisesi'ndeki öğrenciler ise %52 oranında Yabancı kökenli sözcükleri seçerken %48'i Türkçe sözcükleri kullanmayı tercih ettiğini belirtmiştir. Anadolu ve Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri ağırlıklı olarak yabancı kökenli sözcükleri kullanmayı tercih etmiştir. Buna göre Anadolu ve Sağlık Meslek Lisesindeki öğrencilerin İmam Hatip Lisesindeki öğrencilere kıyasla söz dağarcığı açısından sosyal medyadan daha fazla etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. İmam Hatip Lisesi öğrencileri ise ağırlıklı olarak Türkçe sözcükleri kullanmayı tercih etmişlerdir.

5.2. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada lise çağındaki öğrencilerin söz dağarcığına yön veren bir faktör olarak sosyal medyanın etkisi ve gençlerin sözcük seçimi duyarlılığı araştırılmıştır. Araştırma kapsamında öncelikle ortaöğrenim öğrencilerinin sosyal medyayı kullanım amacı, sosyal medyada harcanan süre, en yoğun kullandıkları sosyal siteler araştırılmıştır. Bu kapsamda varılan sonuçlar şu şekildedir:

- i. Grubun %85'lik kısmının her gün ortalama 1-3 saat boyunca sosyal paylaşım sitelerini ziyaret etmesi sosyal medyanın gençler üzerinde oldukça etkili olduğunu göstermektedir.
- ii. Sosyal medyayı etkin kullanan öğrencilerin en fazla Whatsapp ve Instagram'ı kullanması öğrencilerin popüler iletişim araçlarına ve teknolojiye uyum sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır.
- iii. Sosyal medyanın eğlenceli paylaşımları takip etme amacının ağırlıkta olması gençlerin sosyal ortamlarda eğlenmeye önem verdiklerini göstermiştir. Genel olarak sosyal medyanın kullanım amaçlarının dengeli bir dağılım gösterdiği görülmüştür.
- iv. Araştırmaya katılan öğrencilerin %91'i Sosyal medyanın sözcük tercihlerimize etkisi olduğunu düşünmektedir. Araştırmanın öncül hedeflerinden biri, öğrencilerin sosyal medyanın söz dağarcığına etkisine dair farkındalıklarını ölçmek olduğundan elde edilen sonuç araştırmaya yön verici niteliktedir. Buna göre öğrencilerin sosyal medyanın dile etkisi konusunda büyük oranda bilinçli olduğu görülmüştür. Sonuç olarak sosyal medya hakkında farkındalığı gelişmiş nesiller ana dilin korunması konusunda da duyarlı davranacaktır çıkarımını yapabiliriz.
- v. Araştırmaya dahil olan öğrencilerin %62'si sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşmasının yabancı dili geliştirdiğini düşünmektedir. Ayrıca öğrencilerin %81'i sosyal medyada yaygınlaşan yabancı kökenli sözcüklerin Türkçeye katılamayacağını düşünmektedir. Öğrencilerin sosyal medyanın söz dağarcığına etkilerinin farkında olduğunu göz önüne aldığımızda sosyal medyadaki

yabancı sözcüklerin 2. dili geliştirmesi konusunda olumlu, Türkçeye katılması konusunda olumsuz yargıya sahip olmaları beklenen bir sonuç olmuştur. Sonuç olarak öğrenci tutumları birbiriyle tutarlı bulunmuştur.

- vi. Öğrencilerin %70,5'i sosyal medyada yabancı kökenli sözcüklerin yaygınlaşmasının Türkçe dilini yozlaştırdığını düşünmektedir. Öğrenciler sosyal medya hakkında geliştirdikleri farkındalık yüzünden sosyal medyada yabancı sözcüklerin yaygınlaşmasının Türkçe üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünmektedir. Sonuç olarak, gençler sosyal medyanın bilinçli kullanımı konusunda hemfikir görünmektedir. Araştırma grubu benzer hedeflere hizmet eden tüm sorulara tutarlı cevaplar vererek araştırma sonuçlarının güvenilirliğini desteklemiştir.
- vii. Araştırma grubuna sunulan ve kullanmayı tercih ettiklerini seçmeleri istenen 26 sözcük çiftinden %51,4 oranında Türkçe sözcük % 48,6 oranında yabancı kökenli sözcük seçilmiştir. Bulguların birbirine çok yakın olmasının sebebi, sosyal medyanın sözcük tercihimize etkisi olduğunu kanıtlar niteliktedir. Zira ana dili Türkçe olan bir grup öğrencinin neredeyse yarıya yakını yabancı kökenli sözcükleri tercih etmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin yarıdan fazlası Türkçe sözcük tercih etmeye özen göstererek iv-v-vi. Maddelerde ortaya koydukları bilinçli tutumlarla tutarlı davranmaya çalışmışlardır. Sonuç olarak, okul türleri arasındaki farkı göz ardı ettiğimizde araştırma grubunun sosyal medyanın etkilerine karşı dirençli kalmaya çaba gösterdikleri ve sosyal medyada Türkçe sözcükleri kullanmaya çalıştıkları görölmüştür.
- viii. Araştırmaya dahil olan 3 farklı okul türünden öğrencilerin sözcük tercihleri arasındaki farkların okul türleriyle ilişkisini incelediğimizde Anadolu Lisesi ve Sağlık Meslek Lisesi arasında benzerlik göze çarpmaktadır. Anadolu Lisesi öğrencilerinin %53,8 oranında, Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin %52 oranında yabancı kökenli sözcükleri seçtikleri görölmüştür. İmam Hatip Lisesi öğrencileri ise ağırlıklı olarak (%60 oranında) Türkçe sözcükleri seçerek farklı bir tutum ortaya koymuştur. Elde edilen bulgudan hareketle okullar arasındaki farkın okul türüyle ve hedef kazanımlarla doğrudan ilgili olduğu düşünölmektedir. İmam Hatip Liseleri Din öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlıdır. Din öğretimi Genel Müdürlüğünün

İmam Hatip Okulları Vizyon belgesinde “öğrencilerimizi millî, manevi, ahlaki ve insani değerlere sahip, kendi kültürüyle bütünleşmiş, farklı kültürlerle barışık, ülkesine ve insanlığa faydalı olma idealine sahip bireyler yetiştirmek Genel Müdürlüğümüzün amaçlarından” İfadesi yer almaktadır. Bulgulardan hareketle İmam Hatip türündeki okulda akademik eğitimin yanı sıra değerler eğitime ağırlık verilmesi nedeniyle öğrencilerin Türkçe sözcükleri ağırlıklı olarak tercih ettiği çıkarımına ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak sosyal medyanın söz dağarcığı üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için birtakım önerilerde bulunmak gerekmektedir. Öncelikle, yabancı dil öğretmenleriyle Türkçe öğretmenleri işbirliği halinde Türkçe karşılığı olan yabancı sözcüklerin kullanımını azaltmaya yönelik projeler geliştirmeli, öğrencilerin proje faaliyetlerini ülke genelinde yaygınlaştırmaları sağlanmalıdır. Sosyal medya aracılığıyla kampanyalar yürütülmeli, yabancı sözcüklere Türkçe karşılık üreterek dilin yabancı dillerin etkisinden kurtulması sağlanmalıdır. Bu amaçla Türkçe sözcük yarışmaları düzenlenmeli, Türk Dil Kurumu ile işbirliği halinde faaliyetler gerçekleştirilmelidir. Ayrıca sözcük seçimi konusunda özellikle okul türleri arasındaki farklılıktan yola çıkarak sosyal medyanın genç kullanıcılarına yol göstermek mümkün görülmektedir. Sosyal medya iletişim ağlarının en başına geçmeyi başaran önemli bir mecra olması sebebiyle bilinçli ve etkili kullanılması oldukça önemlidir. Sosyal medyanın genç kullanıcılarının bilinçlenmesi için eğitim kurumlarında ve programlarında değerler eğitime daha çok önem verilmesi gerekmektedir. Eğitim kurumlarında dilin ve kültürün geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili değerler eğitimi faaliyetlerinin müfredata planlı programlı bir şekilde yerleştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Adalı, E. (2012). *Doğal Dil İşleme (Natural Language Processing)*. Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri Ve Mühendisliği Dergisi, 5(2 (Basılı 6)).
- Acat, M. Bahattin, *Effectiveness of Concept Maps in Vocabulary Instruction*. Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research, (2008), 33, 1-16.
- Akar, Erkan.(2010). *Sosyal Medya Pazarlaması, Sosyal Webde Pazarlama Stratejileri*. Ankara: Elif Yayınevi.
- Alper, A., (2012). *Sosyal Ağlar*, Ankara: Pelikan Yayıncılık.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş., & Çimen, S. (2001). *Çocuk gelişimi*, İstanbul: Ya-Pa Yayın.
- Asan, A. (2012).*Eğitimde Bir Yeni Yönelim Alanı: Sosyal Medya, Hepimiz Globaliz Hepimiz Yereliz* (drl. Edibe Sözen), 127–146.
- Binbaşıoğlu, C. (1990). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Bjorklund, D. F. (2000). *Children's Thinking*. USA: Wadsworth.
- Bostancı, Mustafa. (2010). *Sosyal Medyanın Gelişimi Ve İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları*. (Sosyal Bilimler Enstitüsü/Erciyes Üniversitesi/ Yüksek Lisans Tezi), Kayseri.
- Bukatko, D. ve Daehler, M. W. (1992). *Child Development*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Chomsky, N. (1981) *Lectures on Government and Binding*. Dordrecht: Foris.
- Dağabakan, F. Ö., ve Dağabakan, D. (2007). *Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları*.
- Demirel, Ö. (1990). *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler, Yöntemler,Teknikler*, USEM Yayınları: Ankara.
- Dutton, W. H. (2004). *Social transformation in an information society: Rethinking access to you and the world* (Vol. 13). UNESCO.
- Erdoğan, S., Bekir, A. G. D. H. Ş., & Aras, A. S. E. (2005). *Alt Sosyoekonomik Bölgelerde Ana Sınıfına Devam Eden 5 6 Yaş Grubundaki Çocukların Dil Gelişim Düzeylerine Bazı Faktörlerin Etkisinin İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1).
- Gardner, Howard. (2000). *Intelligence reframed: Multipleintelligences for the 21st century*. New York: Basic Books.
- Gönen, M. (1988). *Anaokuluna Giden Dört-Beş Yaş Çocuklarına Resimli Kitaplarla Yapılan Eğitimin Dil Gelişimine Etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- Gündoğdu, Dinçer. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin İnternet Kullanım Düzeyleri Ve Amaçları*. (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/Yüksek Lisans Tezi),Elazığ.
- İnce, H. G. (2006). *Türkçede Kelime Öğretimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İşlek, M. S. (2012). *Sosyal medyanın tüketici davranışlarına etkileri: Türkiye'deki sosyal medya kullanıcıları üzerine bir araştırma* (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Jersild, A. (1979). *Çocuk Psikolojisi*. Çeviren: Gülseren Günce. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kabadayı, O.(2006). *Ağ Ortamındaki Türkçeye Genel Bir Bakış*. Dil ve Edebiyat Dergisi, Cilt:16, Sayı: 652, Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karahisar, T. (2013) *Dijital Nesil, Dijital İletişim ve Dijitalleşen (!) Türkçe*, AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology, 4(12), pp. 71-83.
- Karakuş, İ. (2000), *Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, Sistem Ofset Yayınları, Ankara.
- Kamiloğlu, F. ve Yurttaş, Ö. (2014). *Sosyal medyanın bilgi edinme ve kişisel gelişim sürecine katkısı ve lise öğrencileri üzerine bir alan çalışması*. Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, Sayı:21, Aralık 2014
- Karasar, N. (1994) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*.5. Basım, Ankara: 3A Araştırma ve Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Karatay, H. (2007), “Kelime Öğretimi”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 27, Sayı 1(141-153) *Eğitim Fakültesi Dergisi*, Haziran 2008. Cilt:V, Sayı:I, 30-45.
- Kelly, Ryan - WATTS, Leon (2015), *Characterising the Inventive Appropriation of Emoji as Relationally Meaningful in Mediated Close Personal Relationships*
- Kol, S. (2011). *Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, 1-21.
- Lightbown, Patsy M., and Nina Spada. 2013.*How Languages Are Learned*. Oxford: Oxford University Press,. Print.
- Macaro, Ernesto. *Continuum Companion to Second Language Acquisition*. London: Continuum, 2010. Print.
- Mcloughlin ve M.J.W. Lee (2007), *Social software and participatory learning:pedagogical choices with technology affordances in the web 2.0 era*, Ascilite, Singapore,

- Özbay, M. (2008), “*Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi*” *Yüzüncü Yıl Üniversitesi,*
- Steward, A. C ve Friedman, S., (1987). *Children Development: Infancy Through Adolescence*, John Wiley Sons. Cop. U.S.A
- Kol, S. (2011). *Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi*. Sakarya Üniversitesi
- Temur, T., ve Vuruş, N.(2009). *İnternet (Genel Ağ) Ortamında Türkçenin Kullanımına İlişkin Bir Çözümleme*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:12, Sayı:22.
- TDK, (2005), *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara.
- Vithman MM, Macken MA, Miller R ve ark. (1985) *From babbling to speech: a reassessment of the continuity issue*. Language, 61: 397-445.
- Yapıcı, Ş. ve Yapıcı, M. (2005), *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yazıcı, T. (2015). *Kişilerarası İletişimde Anlık Mesajlaşma Uygulamalarının Yeri: Whatsapp Uygulaması İle İlgili Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme*.
- Yılmaz, M. F. (2012). *İnternet ortamında şekillenen söyleşi dili üzerine toplum dil bilimsel bir inceleme*. Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 1(1).
- Yılmaz, M. Y. (2014). *İki Dillilik Olgusu Ve Almanya'daki Türklerin İki Dilli Eğitim Sorunu*. Electronic Turkish Studies, 9(3).
- <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=24862> (15.04.2018)
- https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/10125901_AIHL_IHO_Vizyon_Belgesi_Eylul_2017.pdf (15.04.2018)
- <https://digitalreport.wearesocial.com/> (10.02.2018)
- <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=24862> (19.03.2018)
- <http://www.karel.com.tr> (14.06.2015)

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında Uşak'ta doğdum. İlköğretimi Uşak'ta, ortaöğretimi Denizli'de, yükseköğretimi Ankara Gazi Üniversitesi, İngilizce Öğretmenliği bölümünde tamamladım. 2011 yılında Afyonkarahisar'ın Hocalar ilçesinde İngilizce öğretmeni olarak göreve başladım ve 1 yıl idarecilik görevi yürüttüm. 2014 yılında Pamukkale Üniversitesi Dilbilimleri ve Kültür Araştırmaları Yüksek lisans programına kabul edildim. 2015-2016 eğitim öğretim yılından beri Uşak'ın Banaz ilçesinde İngilizce Öğretmeni ve Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Ulusal ve uluslararası E-Twinning ve Erasmus projelerine katılarak öğrencilerime yenilikçilik alanında katkı sağlamaya çalışmaktayım. 2016-2017 yıllarında MEB adına gerçekleştirdiğim projeler için 2 kez başarı belgesiyle ödüllendirildim.

